

Net-minute
MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMACHTSTAF

Dit stuk mag niet worden
vermenigvuldigd dan met
toestemming van Hfd afd
INL/VEIL

CORRESPONDENTIE-ADRES: POSTBUS 90711, 2509 LS 's-GRAVENHAGE

Ex.nr. 47

Afdeling / ~~Sectie~~ INL/VEIL
Thérèse Schwartzstraat 15
Telefoon: 070 - 73 / 245370 tsl

GEHEIM

Men wordt verzocht bij beantwoording datum en
nummer van deze brief nauwkeurig te vermelden

zonder de bijlage is deze
brief geclassificeerd als
DIENSTGEHEIM

Aan zie Verzendlijst.

bijlagen: 1

uw brief van

uw kenmerk

ons nummer
046/2/B/Geh

onderwerp: Maandoverzicht
november 1978.

's-Gravenhage, - 9 JAN. 1979

Hierbij bied ik U het maandoverzicht over de maand
november 1978 aan, samengesteld door de Afdeling
Inlichtingen en Veiligheid van mijn staf.
Ten aanzien van de inhoud moge ik korthheids-
halve naar de Samenvatting verwijzen.

Typ : CVW
Coll: *z*

DE CHEF LANDMACHTSTAF
VOOR DEZE:
HET HOOFD VAN DE SECTIE INL A
DE LUITENANT-KOLONEL

C. KLOOS

GEHEIM

GEHEIM

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMAGTSTAF
AFD INLN / VEIL**

MAANDOVERZICHT

november 1978

GEHEIM

INHOUDSOPGAVESAMENVATTINGBLZ:

1

DEEL I: OOST-EUROPAHoofdstuk A: Politiek1. Warschaupakt

- a. Houding Roemenië 2-3
- b. Bijeenkomst Politiek Consultatief Comité 4-13

2. Sovjet-Unie

- a. Wijzigingen in de Partijleiding 14-16
- b. De Sovjet betrekkingen met de BRD 16-17
- c. Herdenking Oktoberrevolutie 17-19
- d. Verdragen van vriendschap en samenwerking met Vietnam en met Ethiopië 19-20
 - Bijlage A: Deklaratie van de Lidstaten van het Warschaupakt 7 bladen
 - Bijlage B: Verdrag van Vriendschap en Samenwerking tussen USSR en Vietnam 3 bladen
 - Bijlage C: Verdrag van Vriendschap en Samenwerking tussen USSR en Ethiopië 3 bladen

3. Roemenië

- a. Roemeens-Hongaarse betrekkingen 21
- b. Roemeens-Joegoslavische betrekkingen 21-22

Hoofdstuk B: Economie1. Sovjet-Unie

- a. Economische resultaten in de eerste negen maanden van 1978 23-24

2. Roemenië

- a. Defensie uitgaven 25

Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten1. Activiteiten

- a. Warschaupakt algemeen 26
- b. Sovjet-Unie 26
- c. Polen 26-27

DEEL II: MIDDEN-OOSTEN/AFRIKA1. Stand van zaken in het Midden-Oosten vredesoverleg

28-30

	<u>BLZ:</u>
2. <u>De Arabische topconferentie van Bagdad</u>	31-34
2. <u>SU-Midden-Oosten; militaire bezoekers uit Syrië en Irak</u>	35-38
4. <u>Hoorn van Afrika</u>	
a. Eritrea	39-41
b. Ogaden	41-42
c. Djiboeti	42
5. <u>Iran</u>	
a. De aanhoudende politieke onrust en de houding van de strijdkrachten	43-45
b. Overige opmerkingen	46
 <u>DEEL III: VERRE OOSTEN/CHINA</u>	
1. <u>China</u>	47-49
2. <u>Noord-Korea</u>	
a. Wapenleveranties	50-51

Geheim

SAMENVATTING1. Oost-Europa

De verslagperiode werd vooral gekenmerkt door het bijeenkomen van het Politiek Consultatief Comité van het Warschaupakt en de houding die Roemenië op deze vergadering heeft aangenomen. De gevolgen van e.e.a. moeten worden afgewacht.

Tijdens de herdenking van de Oktober-revolutie werd felle kritiek geleverd op China.

Op de bijeenkomst van het Centraal Comité CPSU eind november, werd een aantal mutaties in de partijleiding doorgevoerd, dat aanleiding geeft tot speculaties omtrent de machtsverhoudingen in het Kremlin.

Zowel met Vietnam als met Ethiopië werd in de verslagperiode door de Sovjet-Unie een Verdrag van Vriendschap en Samenwerking gesloten. De teksten van beide verdragen zijn echter niet gelijklopend.

Hoewel de groei van de totale industriële productie in de eerste negen maanden van dit jaar in de Sovjet-Unie de realisering van het plandoel voor 1978 waarschijnlijk maakt, blijft de ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit achter bij het plan.

Bij de Sovjet landstrijdkrachten werd de luchttransport fase van de herfstpersoneelwisseling beëindigd. In totaal werden ca. 135.000 man in beide richtingen vervoerd.

2. Midden-Oosten/Afrika

De situatie in het Midden-Oosten werd gekenmerkt door de verdere uitwerking van de akkoorden van Camp David. Opvallend is dat er geen scherpe aanvallen op Egypte of op president Sadat persoonlijk zijn gedaan. Overigens gaat de Sovjet-Unie voort te trachten grotere invloed te verwerven in het Midden-Oosten.

In Ethiopië blijft de toestand onrustig. Noch in Eritrea, noch in de Ogaden is de regering de toestand geheel meester.

In Iran zijn de strijdkrachten tot nu toe loyaal en trouw aan de Sjah.

3. Verre-Oosten/China

In China vindt een proces van ideologische heroriëntatie plaats; de uitkomst daarvan dient te worden afgewacht.

DEEL I: OOST-EUROPAHoofdstuk A: Politiek1. Warschaupakta. Houding Roemenië

Op 14 november arriveerde de Opperbevelhebber van de Verenigde Strijdkrachten van het Warschaupakt, MSU Kulikov, met zijn chef-staf, Lrgen. Gribkov, uit Sofia in Boekarest. Vermoed wordt dat dit ééndaagse bezoek ofwel verband hield met de PCC-zitting in Moskou op 22 en 23 november, ofwel met de nu begin december in Berlijn te verwachten bijeenkomst van het Militaire Comité van het Warschaupakt. Waarnemers zagen Kulikov's bezoek als een poging Roemenië over te halen tot een grotere militaire betrokkenheid in het Warschaupakt, doch anderzijds wordt niet uitgesloten geacht dat dit bezoek verband houdt met mogelijke veranderingen in de Warschaupakt bevelsstructuur (zie MO 6/78)

(B-3) (G/GR)

Eerder, van 27 oktober tot 1 november, bracht een Roemeense militaire delegatie o.l.v. Mindef Kolgen Coman op uitnodiging van diens ambtgenoot, Lrgen Dzhurov, een officieel vriendschappelijk bezoek aan Bulgarije. Ter verwelkoming waren naast Dzhurov aanwezig 1e Plv Mindef en chefstaf Kolgen Semerdzhiev, het hoofd van de militaire afdeling van het Bulgaarse Centraal Comité Kolgen Palin, alsmede plv mindefs, generaals en officieren en de vertegenwoordiger van de opperbevelhebber van de verenigde Warschaupakt strijdkrachten. Over de samenstelling van de Roemeense delegatie werden geen mededelingen verstrekt, doch eerder was gemeld dat de plv minister voor bewapening en uitrusting, de bevelhebber van de luchtstrijdkrachten en de bevelhebber van de infanterie en pantsertroepen deel van de delegatie zouden uitmaken. Naast besprekingen tussen Coman en Dzhurov werd o.m. in Pleven de Georgi Benkovski Hogere School van de luchtmacht bezocht en vond op 1 november een "hartelijk en kameraadschappelijk" gesprek met de Bulgaarse partijleider Zhivkov plaats. Bij het vertrek deden van Bulgaarse zijde dezelfde personen, m.u.v. de plv mindefs, Coman uitgeleide, met als aanvulling het hoofd van de Politieke Hoofdafdeling van de Bulgaarse strijdkrachten, Kolgen Kosev.

(C-2) (G/W)

Commentaar: Gelet op de schaarse persmededelingen en het gewicht van de betrokken functionarissen is niet uit te sluiten dat de bezoeken verband hielden met het Warschaupakt topperleg in het PCC en het Militaire Comité, temeer daar Kulikov dit jaar Roemenië nu vijf maal heeft bezocht. In deze uitleg zouden de bezoeken verband houden met het Sovjet streven de militaire integratie d.m.v. een verbeterde, en in wezen volledig door de Sovjet-Unie geleide, bevelsstructuur te versterken.

Een aanwijzing hiervoor vormt het bericht dat Roemenië zich tijdens de PCC-zitting zou hebben verzet tegen een verdergaande binding aan het Warschaupakt, alsmede Ceausescu's uitlatingen dat Roemeense militairen slechts door Roemeense beslissingen, en in beginsel onder Roemeense leiding, in een oorlog betrokken kunnen worden, m.a.w. dat Roemenië geen militaire eenheden onder Warschaupakt Opperbevel plaatst behoudens betrokkenheid van het Roemeense Opperbevel. (zie ook pt 1b) Een verdere aanwijzing is dat de Poolse en Tsjechoslowaakse leiders, Gierak en Husak, op 13 november in Tsjechoslowakije "de grote betekenis benadrukten van de eenheid van de socialistische landen op basis van het socialistische internationalisme", inhoudende een leidende rol van de Sovjet-Unie, en op basis van "het versterken van de politieke en defensie organisatie van het Warschaupakt".

b. Bijeenkomst Politiek Consultatief Comité

Confidentieel Op 22 en 23 november kwam in Moskou het Politiek Consultatief Comité (PCC) van het Warschaupakt, het hoogste politieke beleidsvormende orgaan van het Warschaupakt, in een sfeer van "broederlijke vriendschap en kameraadschappelijke samenwerking" bijeen. Aanvankelijk werd deze zitting al in oktober in Boedapest verwacht, doch de afwijkende Roemeense opstelling ten aanzien van vragen met betrekking tot onder meer China, het Midden Oosten en de mate van militaire en buitenlandse politieke samenwerking hebben waarschijnlijk tot de vertraging geleid. Anderzijds wordt de vertraging ook toegeschreven aan de enigszins wisselvallige gezondheidstoestand van Sovjet president-partijleider Brezhnev. (zie MO 7/78)

In tegenstelling tot de vorige bijeenkomst van het PCC in nov 1976 werd althans in slotverklaring en - communiqué nu niet gesproken over organisatorische veranderingen in het WP (in nov 1976 werd een apart Comité van Ministers van Buitenlandse Zaken en een daarbij behorend secretariaat opgericht).

Volgens het communiqué besprak het PCC "actuele vraagstukken over de ontwikkeling van de toestand in Europa, en vond een uitwisseling van standpunten plaats over enkele vraagstukken van de algemene internationale ontwikkelingen. Centraal daarbij stonden verdere stappen in de strijd voor de voortzetting van het ontspanningsproces en de ontwapening". Het communiqué verklaart voorts dat de slotverklaring van de PCC-zitting door de Sovjet-Unie, als gastland, als officieel document van de organisatie van de Verenigde Naties verspreid zal worden, en aan de regeringen van alle deelnemerstaten van de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa ter kennis zal worden gebracht. Het communiqué vervolgt met de verklaring dat de PCC-deelnemers "hun vastbeslotenheid bekrachtigen de consequente strijd voor wereldvrede, voor vrijheid en onafhankelijkheid van de volkeren, voor beëindigen van de wapenwedloop en ontwapening, voor internationale ontspanning, versterking van vertrouwen en vriendschap tussen de volkeren, voort te zetten". Men kwam voorts overeen zich binnenkort op een zitting van het Comité van Ministers van Buitenlandse Zaken te beraden over verdere maatregelen om de in de verklaring gestelde opgaven te verwezenlijken.

Tijdens een banket voor de PCC-deelnemers op 23 november toonde Brezhnev zich optimistisch over de "substantiële mogelijkheden" om tot ontspanning in de wereld te komen. Daartoe is echter, volgens Brezhnev, ontwapening een vereiste, zoals ook in de PCC-verklaring tot uitdrukking komt. (zie bijlage A)

Na afloop van de PCC-zitting werd bekend dat Roemenië zich had verzet tegen druk zich verregaand aan het Pakt te binden in de vorm van een verdere integratie van haar commando-structuur. Voorts zou de Roemeense delegatie o.l.v. Ceausescu naar verluidt ook verzet hebben tegen de voorgestelde ontwikkeling van een gezamenlijk waarschuwingssysteem tegen "cruise missiles", omdat dit een hoge mate van integratie zou vergen en zeer kostbaar zou zijn. Roemenië heeft in ieder geval duidelijk gemaakt dat Ceausescu zijn bondgenoten had gewaarschuwd tegen verhoging van de militaire uitgaven. Dat bestempelde hij als grote fout omdat er naar Roemeense mening "geen direct oorlogsgevaar bestaat" en omdat "op dit ogenblik geen bijzondere maatregelen vereist zijn". Bovendien zou volgens Ceausescu een verhoging van de militaire uitgaven een bijzonder zware last op de landen van het Warschaupakt leggen en is de economische situatie en verbetering van het levenspeil in zijn land belangrijker dan verhoging van de defensiebestedingen. Ceausescu zag bovendien versterking van de nationale economie en verhoging van het levenspeil als de beste methode om de defensie van zijn land te versterken, door een grotere verdedigingsbereidheid van het volk.

In een persverklaring stelde Roemenië voorts dat het vastbesloten is zijn militaire verplichtingen aan zijn bondgenoten na te komen in geval van agressie tegen de "socialistische landen" door "imperialistische krachten" waarbij tevens gesteld werd dat de samenwerking binnen het WP dient plaats te vinden op basis van de door de PCC-verklaring erkende beginselen van nationale onafhankelijkheid, soevereiniteit, gelijkberechtigtheid en niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden. Concreet betekent dit, volgens Ceausescu, dat de samenwerking in het Pakt gegrondvest is "op de ontwikkeling en versterking van nationale legers, op de beginselen van gelijkberechtigting en samenwerking in de gemeenschappelijke strijd, op het beginsel van deelname van de afzonderlijke legers in het kader van beslissingen van het Hoogste Commando van elk land". Dit houdt, wederom volgens Ceausescu, in dat Roemenië "nooit en onder geen enkele omstandigheid het Roemeense leger onder een ander commando zal plaatsen"

als dat van onze partij en onze staat ... Ik verzeker u dat wij nooit een beslissing of een document zullen aanvaarden die de beginselen van de onafhankelijkheid en soevereiniteit van ons land en ons leger ter vrage kunnen stellen. Ook als wij moeten strijden zullen wij dat op basis van besluiten van onze partij en staatsorganen doen. Niemand kan ons leger zonder instemming van het gehele volk in actie brengen". Bovendien stelde Ceausescu uitdrukkelijk dat het Warschaupakt slechts bestaat tegen een "imperialistische agressie in Europa".

Zoals verwacht heeft het PCC zich ook bezig gehouden met het Midden Oosten, resulterend in een afzonderlijke verklaring die een afzonderlijk Egyptisch-Israëliisch Vredesaccord onder Amerikaans beschermheerschap afwijst omdat dat tegen de belangen van de volkeren van het Midden Oosten zou ingaan. In samenhang hiermede steunt het document de conclusies van de Arabische topconferentie van Bagdad. Tot de ondertekenaars behoorden alle WP-lidstaten met uitzondering van Roemenië, dat de accorden van Camp David en het Egyptisch-Israëliische vredesoverleg beschouwt als tussenfase in het proces naar een allesomvattende oplossing van de problemen in het Midden Oosten zoals door het WP als geheel gewenst. In samenhang hiermede ontbreekt in de Midden Oosten paragraaf van de officiële PCC-verklaring enige verwijzing naar deze Egyptisch-Israëliische besprekingen.

Niet duidelijk is of het PCC zich heeft bezig gehouden met China en de geschillen in en rond Indochina, waarbij Vietnam, Cambodja en in veel mindere mate Laos betrokken zijn. In het slotdocument van de PCC-zitting ontbreekt elke verwijzing naar China en Indochina, behoudens de enkelvoudige en expliciete vermelding van China onder de vijf kernwapen mogelijkheden tot wie een oproep gericht is tot overleg over het afschaffen van kernwapens te komen. (Zie deel II, Midden-Oosten)

In de week na de bijeenkomst van het PCC, werd op 29 nov het beleid van de Roemeense president unaniem door het Centrale Comité (CC) van de Roemeense cp goedgekeurd. Bij die gelegenheid herhaalde Ceausescu nog eens dat hij geen enkel document zal ondertekenen waarin afbreuk wordt gedaan aan de onafhankelijkheid van het land.

In dezelfde week werd over de andere WP-landen bekend dat b.v. de Poolse partijleider Gierak in het verslag aan het CC van zijn partij gezegd had dat het Poolse defensie-beleid gericht is op versterking en handhaving van het potentieel en dat vanuit Tsjechoslowakije de behoefte aan eenheid in het WP werd onderstreept.

Op 30 nov werd in "Pravda" een officiële Sovjet-verklaring afgedrukt, waarin de SU de landen van het WP oproept te streven naar een versterking van het defensie-potentieel i.v.m. de toenemende bewapening van de NAVO-landen. Opmerkelijk genoeg had de SU de dag tevoren bekend gemaakt dat de Sovjet-regering de Opperste Sovjet voorstelde om de defensie-begroting voor het derde achtereenvolgende jaar gelijk te houden op 17,2 miljard roebel. In deze sfeer konden vervolgens de in Belgrado hun oorsprong vindende en tot dusver vals gebleken geruchten ontstaan dat de ambassadeurs van de WP-landen op 28 nov Boekarest plotseling zouden hebben verlaten. Deze geruchten stimuleerden verder de internationale belangstelling voor Ceausescu's rede op 1 dec t.g.v. de 60^e verjaardag van de Roemeense onafhankelijkheid. Deze toespraak bevatte hoofdzakelijk een herhaling van de opvattingen welke Ceausescu al eerder na de bijeenkomst van het PCC had verkondigd. Zo zei hij dat Roemenië zich blijft verzetten tegen verhoging van de defensie-uitgaven en tegen een vergaande integratie van de WP-commandostructuur, onder het motto dat "het leger nooit orders van buitenaf zal accepteren". Daarbij ging hij nauwelijks in op de gerezen meningsverschillen met de andere WP-landen in die zin dat hij in het algemeen sprak over misverstanden aan de kant van die landen. Daarbij onderstreepte hij dat Roemenië de PCC-verklaring volledig onderschrijft en ook dat het land volledig zijn verplichtingen aan het WP zou nakomen in geval van een Imperialistische aanval in Europa, aldus de tot Europa beperkte strekking van het Verdrag van Warschau andermaal onderstrepend. Nieuw was dat Ceausescu een voorstel deed dat neerkomt op de instelling van een gedemilitariseerde bufferzone tussen NAVO en WP. Wellicht van het meeste belang was echter zijn opmerking waarin hij de gebeurtenissen van 1968 rond Tsjechoslowakije memoreerde en en passant aanstipte dat meningsverschillen tussen de socialistische landen zo nu en dan dusdanig verslechteren dat contra-revolutionaire krachten tegen hun eigen regering worden gesteund. De aandacht trekkend was voorts dat van de binnengekomen felicitaties t.g.v. de 60^e verjaardag die van China in het partijblad "Scinteia" van 1 dec de meeste plaats kreeg ingeruimd. De felecitatie van de SU werd pas in een latere editie opgenomen.

Commentaar: - De officiële PCC mededelingen bieden feitelijk geen werkelijk nieuwe standpunten, behoudens de oproep aan de

vijf kernwapenmogendheden een verklaring dat in beginsel alle wapensystemen bespreekbaar zouden zijn. Omdat het PCC volgens het unanimitheidsbeginsel werkt was te verwachten dat voor Roemenië onwelgevallige passages, gezien de relatief onafhankelijke Roemeense buitenlandse politieke opstelling, niet in de officiële verklaring of in het communiqué zouden voorkomen. In dit licht is de afzonderlijke verklaring al op de dag na de PCC-bijeenkomst van de overige WP-landen over het Midden Oosten opmerkelijk, evenals de terughoudende aanduidingen over de sfeer der besprekingen en de niet-vermelding van de problemen met en rond China en Indochina, waarover de Roemeense opvattingen afwijken van die van de overige WP-landen. Wellicht heeft de vroegtijdige publicatie van deze Midden Oosten verklaring Ceausescu er toe gedwongen om zijn meningsverschillen met de overige WP-landen eerder bekend te maken dan zijn bedoeling was, ofschoon deze toch niet verborgen hadden kunnen blijven. Het is niet ondenkbaar dat deze verklaring met enige haast werd uitgegeven door de WP-landen m.u.v. Roemenië, als men gelijktijdig met de PCC-bijeenkomst het in een Syrische krant weergegeven interview met Ceausescu, waarin deze Sadat's politiek goedkeurde, in de beschouwing betreft.

Van groot belang is ook de Roemeense uitlating over niet-verhoging van de defensieuitgaven, omdat deze aangeeft dat dit thema in het PCC aan de orde is geweest en Roemenië en de overige NSWP-landen waarschijnlijk evenals in 1976 gevraagd is de defensiebestedingen te verhogen. Een dergelijke wijze van uit de school klappen en aanduiding van een verzoek tot verhoging van defensiebestedingen die in strijd is met de PCC-oproep tot bespreking van verlaging van de defensiebestedingen is in het Warschaupakt zonder precedent. Ceausescu's uitlating dat hij geen geheime documenten had ondertekend, adstrueert dit. Ook verklaart dit dat de Sovjet-Unie al op 27 november een eerste stekelige reactie leverde op het Roemeense optreden tijdens en rond de PCC-zitting, en dat de Sovjet-pers Roemeense persberichten over het PCC verzwijgt.

Overigens zijn volgens persberichten in andere NSWP-landen (waaronder de trouwe Sovjet bondgenoot Bulgarije) geluiden te beluisteren die duiden op de "zware last" die de defensieuitgaven vormen en tot uitdrukking brengen dat dat geld beter anderszins besteed zou kunnen worden.

Uit Tsjechoslowaakse perscommentaren valt op te maken dat de uitdrukkelijke Roemeense verklaring over de werkingssfeer van het Warschaupakt, uitsluitend Europa, mogelijk voortvloeit uit Sovjet-druk om gezamenlijk iets tegen China te doen. Daarbij is enig verband met het op 3 november te Moskou afgesloten Sovjet-Vietnamese verdrag over vriendschap en samenwerking in het licht van het Sino-Vietnamese conflict niet uit te sluiten, in die zin dat wellicht een symbolische Warschaupakt presentie in Indochina of bij de Sino-Sovjet grens is gevraagd. Anderzijds deden ook geruchten de ronde dat Vietnam mogelijk WP-lid zou worden, iets dat krachtens de huidige verdragstekst strikt genomen niet mogelijk is. In dit verband dient er op gewezen te worden dat alles wat Roemenië verklaard heeft binnen de termen van het Verdrag van Warschau valt. Ook dient te worden opgemerkt dat de huidige verdragen over vriendschap, samenwerking en wederzijdse bijstand van de Sovjet-Unie met de DDR en Tsjechoslowakije de bijstandsclausule niet uitdrukkelijk tot Europa beperken, zoals in de andere en vroegere intra-Warschaupakt "vriendschapsverdragen". (zie onder SU, punt d)

- De Roemeense nadruk op de eigen nationale bevelvoering en beslissingsbevoegdheid over de Roemeense strijdkrachten duidt er sterk op dat naar alle waarschijnlijkheid enige vorm van verdere uitbreiding van militaire samenwerking in het PCC aan de orde is geweest. In dit verband kan worden gewezen naar dezerzijds al eerder gerapporteerde berichten over mogelijke veranderingen in de WP commandostructuur. Volgens deze sinds juni circulerende berichten zouden onder de Opperbevelhebber van de Verenigde Strijdkrachten, MSU Kulikov, en zijn eerste plaatsvervanger, de Chef-Staf van deze strijdkrachten, lrgen Gribkov, twee nieuwe functies van plaatsvervangend Opperbevelhebber gecreëerd worden voor

resp luchtmacht- en marinezaken. Hieraan kon o.a. de verwachting gekoppeld worden dat indien deze nieuwe functies opnieuw door Sovjets bezet zouden worden, dit een verdere accentuering van het Sovjet-overwicht in het WP zou zijn (zie MO 6/78). Inmiddels zijn eind nov (ook) in de pers berichten verschenen over een nieuw orgaan voor de gemeenschappelijke bevelvoering over de troepen van het WP.

Ook het bericht over een gezamenlijk te ontwikkelen verdedigingsstelsel tegen de "cruise missile" duidt op het aan de orde zijn geweest in het PCC van onderwerpen van militaire samenwerking.

Uit de opmerkingen van Ceausescu, doch ook uit eerdere opmerkingen van Husak, Gierek en Brezhnev, en in veel mindere mate de PCC verklaring, kan eveneens worden afgeleid, inter alia, dat versterking van de Warschaupakt bevelsstructuur, onder verdergaande Sovjet leiding, aan de orde is geweest. In hoeverre daadwerkelijk besluiten zijn genomen is niet duidelijk, doch gezien Ceausescu's uitlatingen en het unanimitéits-beginsel is het doorgaan ervan onwaarschijnlijk, tenzij dit buiten Roemenië om zou gebeuren. In dit licht ware ook de irritatie van de overige WP-landen te zien, alsmede de onjuist gebleken berichten over het massaal terugroepen van alle ambassadeurs van de Warschaupaktlanden in Roemenië, en hun afwezigheid bij een feestelijke Roemeense bijeenkomst op 30 november (waar wel hun plaatsvervangers aanwezig waren).

Gezien de mogelijk, c.q. waarschijnlijk, besproken militaire zaken was verder nog opmerkelijk dat de ministers van defensie van de Warschaupakt-landen officieel niet aan de PCC-zitting deelnamen. Afgaande op gepubliceerde foto's waren echter enkele, mogelijk alle, delegaties groter dan uit de gepubliceerde namen viel af te leiden. Volgens niet bevestigde berichten waren de Ministers van Defensie wel in Moskou aanwezig.

Voorts moet er in tegenstelling tot bepaalde berichten op gewezen worden dat zijdens de officiële WP-vertegenwoordigers wel van tevoren over de waarschijnlijk

voorgestelde wijzigingen officieel contact is geweest met de Roemeense autoriteiten. Naar valt aan te nemen is e.e.a. op 14 nov aan de orde geweest tijdens het bezoek van Kulikov en Gribkov aan Boekarest. Het was de 5e keer dit jaar dat de WP-Opperbevelhebber Roemenië bezocht. Interessant zal zijn welke besluiten het begin december bijeenkomende comité van Ministers van Defensie van de WP-landen zal nemen en wat de samenstelling van de Roemeense delegatie op deze bijeenkomst zal zijn.

- De vraag waarom dit alles nu plaatsvindt is gemakkelijker gesteld dan beantwoord. Een eerste speculatie dienaangaande kan verwijzen naar de wisselvallige gezondheidstoestand van de Sovjet partijleider Brezhnev als gevolg waarvan in Moskou achter de schermen de strijd om de opvolging tussen diverse groeperingen al ontbrand zou zijn. Deze lijn volgend kan verwezen worden naar de de afgelopen week plaats gehad hebbende mutaties in de Sovjet toporganen. Voortredenerend zou Ceausescu hiervan kunnen profiteren bij het verder gestalte geven aan zijn onafhankelijke beleid. Hiertegen pleit echter dat blijkens bedoelde mutaties de Dnjeproretovsk-groep rond Brezhnev versterkt lijkt en dat tussen deze groep en de groepering rond Soeslov-Ponomarev althans op buitenlands politiek terrein en zeker wat betreft de "Blok-politiek" voor de toekomst nauwelijks verschillen van mening lijken te bestaan. Een volgend vermoeden is dat Ceausescu's nu bedreven politiek in wezen voortkomt uit interne zwakte en deze middels spectaculaire acties op buitenlands politiek gebied, waardoor de bevolking gemobiliseerd kan worden ter ondersteuning, tracht te compenseren. Hiertegen kan aangevoerd worden dat indien Ceausescu te ver gaat t.o.v. de SU, dit bij het leidende kader oppositie zal wakker roepen in die kringen in de Roemeense op die slachtoffer zijn geworden van Ceausescu's frequent doorgevoerde kader-roulaties, waarbij hoge functionarissen plotseling naar de provincie geplaatst werden (en worden). Ook bestaan in dit verband veel berichten over onvrede in zowel partij als bevolking over Ceausescu's alleen-heerschappij en de bevoorrechte positie van zijn naaste familie.

Nog een verdere verklaring zou gevonden kunnen worden in de overweging dat Ceausescu onder zware druk van de SU staat en dat hij dit door zoveel mogelijk ophef te maken tracht op te heffen. Daar staat tegenover dat Roemenië al lange tijd een buitenbeentje in het WP vormt wat betreft zijn eigen, onafhankelijke buitenlandse politiek. In dat kader mag eraan herinnerd worden dat Boekarest al in 1966 een circulaire aan de overige WP-leden zond waarin gepleit werd voor een grondige revisie van de gang van zaken in het WP. Zoals bekend zijn vanaf 1958 geen Sovjet-troepen in Roemenië meer aanwezig, worden buitenlandse troepen slechts na goedkeuring van de bevoegde Roemeense instanties op zijn grondgebied toegelaten, en nemen de Roemeense strijdkrachten in WP-verband alleen aan commando-post oefeningen deel. Daaraan kan toegevoegd worden dat Roemenië ook op andere terreinen al langer dwars ligt (b.v. in CEMA) of een afwijkende politiek t.o.v. de SU voert zoals m.b.t. het "Eurocommunisme". Niettemin moet gesteld dat de Sovjet-houding t.a.v. het Midden-Oosten en China recentelijk van een toenemende frustratie getuigt, hetgeen geresulteerd heeft in een aantal waarschuwingen aan het Westen. Dientengevolge is het heel wel mogelijk dat Roemenië in deze kwesties tot een meer conformerende houding geprest zal worden, zoals dat in 1976 het geval was toen de SU Roemenië onder druk zette met het dreigement de grondstoffenleveranties te beperken. Naar d.z.z. mening dient echter aan de Roemeense gedragingen t.o.v. het WP zelf onder de huidige omstandigheden het meeste gewicht te worden toegekend als faktor, welke de SU tot zware druk-uitoefening, op Boekarest zou kunnen openen. Sovjet toevluchtnaam tot de zgn Brezhnev-doctrine wordt van deze zijde vooralsnog onwaarschijnlijk geacht, gelet op de Roemeense volgzzaamheid inzake toepassing van de "correcte" Marxistisch-Leninistische ideologische- en partijpolitieke richtlijnen op het terrein van zijn binnenlands politiek. Dit behoeft in zoverre mogelijk een correctie dat uit het proces van ideologische herformulering dat de laatste

jaren in de SU plaats vond wellicht enige aanwijzingen te vinden zijn, welke zouden kunnen gaan in de richting van, populair gezegd, een toepassing van de Brezhnev-doc-trine indien een land behorende tot de "socialistische gemeenschap" niet handelt overeenkomstig de vastgestelde (buitenlands politieke) lijn. Verwijzingen in het theoretisch orgaan "Kommunist" naar een hogere fase van socialistische integratie in WP en CEMA zouden hier b.v. op kunnen duiden. Een ten uitvoer brengen hiervan zou voor de SU echter op dit ogenblik niet te overziene nadelige consequenties hebben terzake van o.a. détente, de CVSE de wapenbeheersingsonderhandelingen en de relaties met andere cp-en in de wereld.

2. Sovjet-Unie

enstgeheim

a. Wijzigingen in de partijleiding

Tijdens een plenaire bijeenkomst van het Centraal Comité van de Communistische Partij van de Sovjet-Unie op 27 november werd een aantal belangrijke mutaties in de partijtop doorgevoerd:

- Mazurov (64), 1e vice-premier sinds 1965, is "in verband met zijn gezondheidstoestand" uit het Politbureau getreden.
- Chernenko (67), partijsecretaris sinds 1976, Politbureaunkandidaatlid sinds 1977, hoofd van de afdeling Algemene Zaken van het Centraal Comité en één van Brezhnev's naaste medewerkers, is bevorderd tot Politbureaulid.
- Shevardnadze (50), partijleider van Georgië, is benoemd tot kandidaatlid van het Politbureau.
- Tikhonov (73), sinds 1976 1e vice-premier naast Mazurov, is benoemd tot kandidaatlid van het Politbureau.
- Gorbachev (57), partijleider in het belangrijke landbouwgebied Stavropol in het zuidelijk deel van Rusland, is benoemd tot partijsecretaris (secretaris van het Centraal Comité).

(C-2) (W)

onfidentieel

Commentaar: Mazurov werd gezien als mogelijk opvolger van premier Kosygin, doch hij is nu volledig uitgeschakeld doordat hij ook als 1e vice-premier is afgezet. Hoewel gezondheidsredenen worden opgevoerd, volgt zijn uittreden uit het Politbureau op felle kritiek van Brezhnev op het economische beleid waarvoor hij verantwoordelijk werd gesteld. Zijn verdwijnen betekent een verzwakking van de (Witrussische) Groep rond premier Kosygin in de partijleiding. De in 1976 naast Mazurov benoemde 1e vice-premier Tikhonov, die nu kandidaatlid van het Politbureau is geworden, maakt nu kans op de eventuele vervulling van de premierspost, zij het gezien zijn leeftijd hoogstens voor kortere tijd. Zowel Tikhonov als het nieuw-benoemde Politbureaulid Chernenko worden gerekend tot de volgelingen van partijleider Brezhnev en behoren daarmee tot de zgn Dnjepropretovsk-groep rond Brezhnev en Kirilenko. E.e.a. betekent waarschijnlijk dat Chernenko's positie als mogelijk interim-opvolger van Brezhnev is versterkt, temeer daar hij tijdens de zitting van

de Opperste Sovjet op 29 november in de voorste gelederen van de partijleiders zat. Tevens zou dit inhouden dat de positie van de Dnjepproretovsk Groep verder versterkt is, hetgeen mogelijk extra betekenis krijgt door de benoeming van Shevardnadze tot kandidaatlid van het Politbureau. Er zijn aanwijzingen dat hij uit de KGB-hoek komt, en daardoor wellicht via Andropov met de Dnjepproretovsk Groep verbonden is, hoewel niet volledig duidelijk is of Andropov tot de Brezhnev-aanhangers behoort. In ieder geval heeft hij de laatste jaren opruiming gehouden in de Georgische CP na het uitkomen van een reeks misstanden, waarvoor zijn benoeming tot Politbureau-kandidaatlid wellicht als beloning moet worden gezien. Anderzijds dienen de rellen die eerder dit jaar in Georgië tegen Russificatie plaatsvonden in ogenschouw genomen te worden, in welke visie Georgadze's benoeming bedoeld zou zijn om de Georgische gemoederen tot bedaren te brengen door hen een gevoel van betrokkenheid in het centrale gebeuren te geven.

De benoeming van Gorbachev tot partijsecretaris, tenslotte, geldt waarschijnlijk niet de door Chernenko bekleedde post die samenhang met diens persoonlijk assistentschap van Brezhnev, doch de door de dood van Politbureaulid en partijsecretaris Kulakov in juli vrijgekomen functie van partijsecretaris voor landbouwzaken. Gorbachev kan waarschijnlijk geassocieerd worden met het Politbureaulid Suslov en de groep rond hem. Tezamen met de voorgaande opmerkingen over de Brezhnev- en Kosygin groepen kan weliswaar gesteld worden dat de positie van de Dnjepproretovsk -groep versterkt is, maar ook dat zich steeds duidelijker een alliantie of machtsevenwicht aftekent tussen de Brezhnev- en Suslov- groepen. Daarbij valt op dat de functionarissen die voor hun carrièreverloop voor een groot deel afhankelijk zijn geweest van premier Kosygin in dit proces van alliantievorming en afbakening van het evenwicht tussen diverse

machtsgroepen in de Sovjettop, steeds minder een rol spelen. Daarbij moet echter worden opgemerkt dat Kosygin zich nooit bijzonder schijnt te hebben ingespannen om zijn protégé's naar voren te schuiven.

lenstgeheim

b. De Sovjet betrekkingen met de BRD

De Sovjet-Unie heeft op 9 november de 67 jaar oude vice-minister voor buitenlandse zaken, Semenov tot ambassadeur in de Duitse Bondsrepubliek benoemd, welke functie sedert juli vacant was. Semenov is sinds 1955 vice-minister en is één der grootste Duitsland-kenners van het Kremlin doordat hij sinds 1940 zeer nauw bij de Sovjet-Duitse betrekkingen betrokken is geweest. Bovendien was hij gedurende de laatste jaren delegatieleider bij de SALT-besprekingen met de Verenigde Staten en was hij tevens belast met andere speciale taken. Hij is kandidaat-lid van het Centraal Comité van de CPSU.

(B-2) (GR/W)

onfidentieel

Commentaar: De benoeming van Semenov wijst op het belang dat het Kremlin aan de Sovjet-Duitse betrekkingen hecht, doch vormt tevens een aanwijzing voor toenemende Sovjet bezorgdheid over de stagnatie in het internationale ontspanningsproces. Hierbij speelt een rol dat sedert de CVSE vervolgconferentie in Belgrado afgelopen winter en het bezoek van Brezhnev aan Bonn, in mei jl, in de Sovjet visie de goede betrekkingen met de Bondsrepubliek als na te volgen voorbeeld worden voorgesteld, zeker in vergelijking met de Sovjet-Amerikaanse betrekkingen. Bovendien tonen de Sovjets zich in toenemende mate bezorgd over de ongunstige ontwikkeling van de Sino-Sovjet betrekkingen en uitbreiding van de Sino-Duitse politieke en economische betrekkingen, waarbij omcirkelings-visioenen opdoemen. De ambassade in Bonn zou nu bij deze problemen een sleutelfunctie gaan vervullen. Ondanks het grote gewicht van deze benoeming, waarmee de kwestie van de Duitse hereniging vooralsnog zeker niet in verband kan worden gebracht ondanks enkele persspeculaties deze zomer, is zij voor Semenov zelf mogelijk

als degradatie te beschouwen na een 23-jarige vice-ministerschap, tenzij hij die functie zou behouden, hetgeen een zeer ongebruikelijke gang van zaken zou zijn.

enstgeheim

c. Herdenking Oktoberrevolutie

Bij de opening van de parade ter gelegenheid van de 61e verjaardag van de Russische Revolutie, op 7 november, duidde Sovjet Mindef MSU Ustinov de Chinese leiders aan als "ernstig gevaar voor de vrede en de zaak van het socialisme in de wereld". Deze kritiek werd onderstreept door de aanwezigheid van de zware Vietnamese partij- en regeringsdelegatie die op 3 november een "Verdrag van Vriendschap en Samenwerking" met de Sovjet-Unie sloot (zie pt 2d). Overigens duidde Ustinov de internationale toestand als "complex" aan, waarbij hij "agressieve imperialistische kringen" beschuldigde van pogingen de koude oorlog terug te brengen, de wapenwedloop aan te moedigen en voordeel over de communistische landen te behalen, alsmede van inmenging in hun binnenlandse aangelegenheden. Ustinov ontving in samenhang met de feestelijkheden, en ter gelegenheid van zijn 70e verjaardag, de onderscheiding "Held van de Sovjet-Unie" voor zijn verdiensten in de tweede wereldoorlog en in de defensie-industrie.

Ter herdenking van de revolutie werd bovendien op 4 november in het Kremlin een bijeenkomst gehouden, waar premier Kosygin de gebruikelijke feestrede uitsprak. De opvallendste passages hiervan waren:

- "De Partij besteedt speciale aandacht aan het opvoeren van het landbouw niveau en haar transformatie in een hoog ontwikkelde sector van onze economie, in overeenstemming met de beslissingen van de plenaire bijeenkomst van het Centraal Comité van maart 1965, die de grondslagen van het huidige agrarische beleid van de Partij legden...".
- "In de sfeer van politieke en defensie-samenwerking zijn onze gezamenlijke inspanningen, inbegrepen die in het kader van de Warschaupakt Organisatie, zelfs nog gecoördineerder en effectiever geworden".
- "... wij bedreigen niemand en stellen (ons) niet voor mee te dingen in militaire voorbereidingen. Maar wij zullen natuurlijk niet toelaten dat het bij benadering gevormde machts-evenwicht geschonden wordt. Daaraan behoeft niemand ook maar enigszins te twijfelen".

- "Een van de belangrijkste voorwaarden voor een verbetering van de internationale toestand is, in het standpunt van de Sovjet-Unie, solidariteit en samenwerking met de volken die strijden voor gelijke status in de wereld tegen alle vormen van imperialistische dictaten, grootmacht, hegemonie en neo-kolonialisme. De grote groep landen die deel uitmaken van de niet-gebonden beweging heeft hierbij een belangrijke rol te vervullen. Onze vurige sympathie is aan de zijde van de revolutionaire volken van Afghanistan, Ethiopië, Angola, Mozambique en andere landen die onlangs het pad van de opbouw van een nieuw leven zijn opgegaan".

Confidentieel

Commentaar: Zowel Ustinov als Kosygin leverden felle kritiek op China, waardoor hun redes symptomatisch zijn voor de huidige, bijna tot een obsessie wordende Sovjet-opstelling jegens dat land, en met name tegen de daar begonnen economische stimuleringsprogramma's en de Chinese belangstelling voor Westerse wapens en hulp. De al geruime tijd lopende campagne waarin de SU Westelijke landen en Japan waarschuwt tegen met name wapenleveranties aan China kreeg in deze verslagperiode een opmerkelijk vervolg in een interview met de Sovjet "West"-expert, Arbatov. Hierin gaf deze onder meer als zijn mening weer dat in geval van een te nauwe westelijke (militaire) band met China, er geen sprake meer zou kunnen zijn van ontspanning. Dit soort waarschuwingen vonden daarna een concrete neerslag in de brief van parijleider/president Brezhnev aan de Britse premier, waarin deze gewaarschuwd werd tegen de verkoop van "Harrier" vliegtuigen aan China.

In zijn passage over het Warschaupakt bevestigt premier Kosygin het Sovjet streven de samenwerking in Warschaupakt verband te versterken en uit te breiden, en de controle over de overige WP-landen te behouden en zo mogelijk te versterken.

Kosygin's uitlatingen over de niet-gebonden beweging zijn kenmerkend voor de Sovjet pogingen deze d.m.v. o.m. Cuba te "annexeren" en te gebruiken voor de Sovjet buitenlandse politieke doelstellingen.

Veelbetekenend hierbij is dat Kosygin juist Afghanistan, Ethiopië, Angola en Mozambique bij naam noemt, mede gelet op uitlatingen van Brezhnev in Baku in september jl. en de Sovjet rol bij de ontwikkelingen in deze landen.

dienstgeheim d. Verdragen van vriendschap en samenwerking met Vietnam en met Ethiopië

Op 3 november werd te Moskou een verdrag van Vriendschap en Samenwerking ondertekend tussen de USSR en de Socialistische Republiek Vietnam (zie bijlage B). Vervolgens kwam op 20 november een Verdrag van Vriendschap en Samenwerking tot stand tussen de USSR en de Socialistische Republiek Ethiopië (zie bijlage c).

Hoewel beide verdragen naar de titel gelijkkluidend zijn en de SU in beide gevallen een Socialistische Republiek als medeondertekenaar had, wijken ze zowel wat betreft préambule als m.b.t. de erin opgenomen artikelen nogal van elkaar af. Indien deze verdragen in hun totaliteit worden gezien en getoetst aan de criteria welke bepalen welk land al dan niet tot de "socialistische gemeenschap" en het "socialistisch wereldsysteem" gerekend kan worden, dan kan de conclusie niet anders luiden dan dat Vietnam hieraan nu verregaand voldoet. Zo is er b.v. een hoge mate van overeenkomst te constateren naar de letter en de geest met de bilaterale verdragen tussen de SU en de overige WP-staten en andere landen behorende tot de "socialistische gemeenschap".

Belangrijke uitzonderingen hierop, welke het nu afgesloten verdrag tussen de SU en Vietnam niet helemaal in deze categorie doen plaatsen, zijn zowel in de préambule als in de artikelen te vinden. Zo wordt in de préambule en in art. 4 wel naar de "socialistische verworvenheden" en de verdediging daarvan verwezen, echter zonder dat daarbij sprake is van een "gemeenschappelijke plicht", waaraan de zgn Brezhnev-doctrine haar recht tot interventie ontleent. Ook in het in militair-politiek opzicht belangrijke artikel 6 is een afwijking van het gangbare patroon te constateren. In dit artikel verplichten beide partijen zich tot wederzijdse consultatie in geval van (dreiging met) een aanval, met "als doel zo'n dreiging te doen verdwijnen en overeenkomstige effectieve maatregelen te nemen voor het verzekeren van vrede en veiligheid van hun landen".

Deze bepaling onderscheidt zich van de verplichting tot het verschaffen van alle mogelijke hulp, inclusief militaire, welke in de verdragen tussen de WP-landen en tussen de SU enerzijds en Mongolië (1946) en Noord-Korea (1961) anderzijds, voorkomt. De in het onderhavige verdrag gebruikte formule lijkt sterk op de dienovereenkomstige bepaling in het Sovjet-Indiase verdrag van 1971.

De vraag welke van beide partijen heeft willen vermijden om het verdrag sterk het karakter van een formeel militair pakt in bovenbedoelde zin te geven, moet in dit verband open blijven, omdat desbetreffende motivaties bij zowel de SU als bij Vietnam verondersteld kunnen worden.

Het verdrag met Ethiopië lijkt meer op de verdragen welke dit decennium met andere ontwikkelingslanden, welke naar Sovjet opvatting progressief en op weg naar het socialisme zijn of waren, werden afgesloten zoals b.v. India, Egypte, Somalië, Angola en Mozambique (zoals bekend zijn de verdragen met Egypte en Somalië door deze landen inmiddels opgezegd). Opmerkelijk is dat Ethiopië naar Sovjet criteria niet tot de "socialistische gemeenschap" behoort, getuige ook vermelding van het belang van de beweging der niet-gebonden landen. Dienovereenkomstig ontbreekt iedere verwijzing naar "socialistisch internationalisme" in het verdrag. Vijf artikelen bevatten bepalingen op militair politiek en militair gebied, o.a. art. 10 waarin gesteld wordt dat de samenwerking op militair gebied zal worden voortgezet. Evenwel is er geen clausule betreffende militaire bijstand, die overigens ook niet uit bovengenoemde vijf artikelen valt af te leiden, in het verdrag opgenomen.

Bijlage A

DEKLARATIE van de Lidstaten van het Warschaupakt, aangenomen tijdens de Zitting van het Politiek Consultatief Comité op 23 november 1978, te Moskou. (Samenvatting)

De Volksrepubliek Bulgarije, de Hongaarse Volksrepubliek, de Duitse Democratische Republiek, de Volksrepubliek Polen, de Socialistische Republiek Roemenië, de Unie van Socialistische Sovjet Republieken en de Tsjechoslowaakse Socialistische Republiek, die op de Zitting van het Politiek Consultatief Comité van de Lidstaten van het Verdrag van Warschau in Moskou op 22 en 23 november vertegenwoordigd waren, bespraken actuele vraagstukken met betrekking tot de ontwikkeling van de toestand in Europa en wisselden standpunten uit over enige vraagstukken met betrekking tot de algemene internationale ontwikkelingen.

In de besprekingen stonden verdere stappen in de strijd voor de voortgang van het ontspanningsproces en de ontwapening centraal.

- "De Warschaupakt lidstaten stelden vast dat zich op het Europese continent belangrijke positieve veranderingen voltrokken hebben, die werden begunstigd door de ontwikkeling van de betrekkingen tussen de staten van het continent in de geest van de in de slotacte van de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa opgenomen principes, doch de algemene erkenning van de tussen Europese staten bestaande grenzen en hun onaantastbaarheid, hetgeen voor de internationale veiligheid van fundamentele betekenis is".

Dit ging gepaard met veelzijdiger en intensievere betrekkingen en samenwerking tussen de Europese staten, doch het bereikte heeft zich niet volledig eenduidig gunstig ontwikkeld; dit betreft met name de versterking van de strijdkrachten en hun uitrusting op het Europese continent en op het gebied van de militaire ontspanning en ontwapening werden nog immer geen effectieve overeenkomsten bereikt. Dit brengt de vestiging van de veiligheid in Europa in gevaar. Bovendien zijn hindernissen op de weg naar economische en wetenschappelijk-technische samenwerking niet opgeruimd, op bepaalde punten zelfs versterkt, gepaard met vijandig gezinde politieke campagnes tegen de "socialistische landen, de communistische en arbeiderspartijen en andere vooruitstrevende en democratische krachten".

- Ondanks de tegenwerking van "de imperialistische en reactionaire krachten" verklaren de WP-lidstaten vastbesloten te zijn "de verwezenlijking van de Slotacte van Helsinki integraal in samenwerking

met de andere vredelievende staten, alle vooruitstrevende en democratische krachten alsmede de brede volksmassa's nieuwe impulsen te geven voor de ontwikkeling van samenwerking en ter bereiking van werkelijke veiligheid op het Europese continent en in de gehele wereld verdragsmatig vast te leggen", en "zij zijn ook bereid actief en daadkrachtig aan de oplossing van de dringendste internationale problemen mee te werken".

- "Voortzetting en versterking van de bewapeningswedloop, zijn vergrote tempo en zijn grotere omvang zijn het grootste gevaar voor de vrede en internationale veiligheid, internationale ontspanning, onafhankelijkheid van de volkeren en van hun economische en sociale ontwikkeling".

Hierbij worden met name de beslissingen van de Zitting van de NAVO-Raad in Washington genoemd, gericht op de verhoging "van de nu al zeer hoge bewapeningsuitgaven" en de ontwikkeling van de NAVO strijdkrachten, alsmede de invoering van nieuwe typen massavernietigingswapens met steeds grotere vernietigingskracht. E.e.a. heeft het karakter van een machtsdemonstratie aangenomen, en is gericht op het verkrijgen van een militair overwicht op de socialistische en andere landen, met het doel hen hun wil op te leggen. E.e.a. zou in strijd zijn met de slot-acte van Helsinki, en "de WP-landen verzetten zich vastberaden tegen de politiek van versterking van de bewapeningswedloop en tegen pogingen tot militaire afpersing". De WP-landen stellen "dat zij zelf nooit naar militaire overmacht streefden en zullen streven".

- "De WP-landen gaan er van uit dat het militaire evenwicht in Europa en de wereld niet door versterking van de bewapening, doch door vermindering ervan en de vastberaden overgang naar concrete ontwapeningsmaatregelen, vooral op het gebied der kernwapen, over-eind moet worden gehouden. In overeenstemming hiermede beschouwen de PCC-deelnemers het zo snel mogelijk plaatsvinden van een duidelijke wending in de onderhandelingen over het stopzetten van de bewapeningswedloop en over de ontwapening als de dringendste opgave van de internationale politiek onder de huidige omstandigheden. Om te beginnen moeten onderhandelingen worden begonnen over een verbod op de productie van alle soorten kernwapens en over de geleidelijke vermindering van de kernwapenvoorraden tot aan hun volledige liquidatie, gepaard met het streven naar een verbod op gebruik van kernwapens voor alle betrokkenen, alsmede naar het afzien van geweldsgebruik in de wederzijdse betrekkingen. In dit kader vinden de WP-landen SALT-akkoorden tussen

de VS en SU belangrijk, en is een spoedige afsluiting van het tweede SALT-akkoord en volgende, waarbij zich ook de andere kernwapen mogendheden dienen aan te sluiten, van het grootste belang. Tevens spreken de WP-landen zich uit vóór een zo spoedig mogelijk akkoord over een Volledig en algemeen verbod op kernwapenbeproeving, over de bevestiging van een regiem van niet-verder-verspreiding van kernwapens onder de voorwaarde dat alle staten toegang krijgen tot het benutten van kernenergie en technologie voor vreedzame doeleinden zonder enige discriminatie en onder effectieve internationale controle overeenkomstig de IAEA normen; over een verbod op het scheppen van nieuwe soorten en systemen massavernietigingswapens; een verbod over en de vernietiging van chemische wapens; over de beperking en daaropvolgende vermindering van de militaire aanwezigheid in de Indische Oceaan; en over de inperking van de verkoop en levering van conventionele wapens". Daarbij menen de WP-landen dat een der effectiefste en meest praktische wegen naar het stopzetten van de bewapeningswedloop de vermindering van de militaire begrotingen is, vooral van de staten die over een groot economisch en militair potentieel beschikken.

- De socialistische landen verklaren zich bereid te onderhandelen over verminderingen van de defensiebegrotingen in gelijke procentuele of gelijke absolute grootheden, en in afwachting daarvan om de begrotingen op het huidige niveau te bevriezen. Als Europese staten kennen de WP-staten de vraag van de militaire ontspanning en ontwapening in Europa bijzondere betekenis toe. Bij die besprekingen zijn de WP-landen bereid géén enkel aspect of wapensysteem buiten beschouwing te laten.
- Uitgaand van het algemene raamwerk worden de volgende voorstellen gedaan:
 - Afsluiting van een wereldverdrag over niet-aanwending van of dreiging met geweld in internationale betrekkingen, inclusief een verbod op gebruik van kernwapens.
 - Strikte realisatie van de verplichting van de zijde van de CVSE deelnemers zich in de wederzijdse betrekkingen van geweldsgebruik of geweldsdreiging te onthouden.
 - Realisatie van de voorstellen dat alle CVSE-deelnemers de verplichting op zich nemen niet als eerste kernwapens tegen elkaar te gebruiken, dat de NAVO en het WP hun ledental niet

vergroten, dat militaire oefeningen in Europa tot 50.000 à 60.000 man beperkt worden en dat de vertrouwenwekkende maatregelen van de CVSE-Slotacte tot het Middellandse Zeegebied worden uitgebreid.

- Maatregelen ter versterking van de veiligheidsgaranties aan niet-kernwapenbezittende staten inclusief het afzien van inzet van kernwapens tegen staten die geen kernwapens bezitten en op wier grondgebied zij ook niet gestationeerd zijn, inclusief het afzien van stationering van kernwapens op het grondgebied van staten waar zij tegenwoordig niet zijn. Niet-kernwapenbezittende staten, op wier grondgebied ook geen kernwapens gestationeerd zijn, hebben het recht garanties te krijgen dat tegen hen geen kernwapens en geen andere wapens ingezet worden, overeenkomstig het beginsel van niet-gebruik van en niet-dreiging met geweld.

Ook zouden het versterken van troepen en bewapening op de grondgebieden van andere staten ingeperkt moeten worden, en de PCC-deelnemers bekrachtigen hun bereidheid de WP en NAVO organisaties gelijktijdig op te heffen en hun militaire organisaties af te schaffen tezamen met vermindering van de wederzijdse militaire activiteiten, als eerste stap naar een duurzame vrede.

- De WP-lidstaten verklaren de landen en volkeren van de derde wereld te zullen ondersteunen in hun strijd voor onafhankelijkheid en vrijheid, waaronder hun recht op vrije keuze van een maatschappelijk systeem. Die steun geldt vooral die landen en volkeren die zich socialistisch geïntereerd hebben, en met name worden genoemd de volkeren van Zimbabwe (Rhodesië), Namibië (Zuid-West Afrika) en Zuid Afrika.

- De WP-lidstaten bekrachtigen voorts opnieuw "hun principiële standpunt" voor het tot stand brengen van een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten en van een veel omvattende politieke regeling van de Midden-Oosten problemen die het volgende dient te omvatten:

- Terugtrekking van alle Israëliische troepen uit alle in 1967 bezette Arabische gebieden.
- Realisatie van het onvervreembare recht van het Arabische Volk van Palestina op zelfbeschikking, inclusief de vorming van een eigen staat. Zekerstelling van het onafhankelijk bestaan en de veiligheid van alle staten van dit gebied, waaronder ook Israël.

Voor een dergelijke regeling, die volgens de PCC - deelnemers slechts met deelname van alle belanghebbende partijen, inclusief de PLO, bereikt kan worden, zullen de WP-staten ook in de toekomst samen met de Arabische staten en volken en tezamen met alle progressieve krachten strijden.

- De PCC-deelnemers steunen het Noordkoreaanse ideaal van hereniging van de beide Korea's zonder enige inmenging van buitenaf.

- De PCC-deelnemers hechten veel waarde aan de opheffing van de onderontwikkelde en omvorming van de internationale economische betrekkingen op rechtvaardige en democratische grondslag, een nieuwe internationale economische orde en het afzien van elke vorm van discriminatie, en aan gelijkberechtigtheid van staten in de internationale politiek en ontwikkeling ongeacht hun maatschappelijke orde, geografische positie of grootte van hun economische of militaire sterkte.
- De PCC-deelnemers keren zich tegen de mensenrechtenpolitiek van de "imperialistische krachten" die zij als inmenging in binnenlandse aangelegenheden duiden.
- Ten aanzien van het WP zelf constateerden de PCC-deelnemers dat vraagstukken m.b.t. de bevestiging en ontwikkeling van de "alzijdige samenwerking" tussen de lidstaten besproken waren, waarbij geconstateerd was dat deze samenwerking sinds de Boekarester PCC-zitting van november 1976 nog omvangrijker en veelvoudiger is geworden en steeds grotere terreinen van politiek, economie, wetenschap en techniek, ideologie en cultuur omvat, en dat deze betrekkingen in wezen en doel op geen enkele wijze strijdig zijn met de betrekkingen met andere staten in Europa en andere delen van de wereld. De WP-lidstaten verklaren te blijven streven naar uitbreiding van de wederzijdse veelomvattende betrekkingen, waarbij als eerste samenwerking van massaorganisaties en economische samenwerking in CEMA-verband genoemd worden.
- In een "appèl aan alle Europese staten, aan alle staten en volkeren der wereld", tenslotte, worden de genoemde grondthema's nog herhaald en op enkele punten uitgebreid, waaronder:

- Een oproep dat zo spoedig mogelijk de vijf kernwapenmogendheden -- de Sovjet-Unie, Verenigde Staten, Engeland, Frankrijk en China -- onderhandelingen beginnen om alle soorten kernwapens uit de arsenalen van de staten te verbannen en kernenergie uitsluitend voor vreedzame doeleinden te gebruiken.
- Een oproep de inspanningen van de staten en regeringen te verhogen om zo snel mogelijk de lopende onderhandelingen over begrenzing en stopzetting van de bewapeningswedloop in de belangrijkste richtingen te voltooien.
- Een oproep vastberaden de militaire ontspanning in Europa op de voorgrond te plaatsen en effectieve maatregelen ter vermindering van de militaire confrontatie in het Europese continent te treffen onder verzekering van gelijke veiligheid van alle Europese Staten, waartoe de andere CVSE en MBFR deelnemerstaten worden opgeroepen.

VERDRAG VAN VRIENDSCHAP EN SAMENWERKING TUSSEN USSR EN VIETNAM

De Unie van Socialistische Sovjet Republieken en de Socialistische Republiek Vietnam,
uitgaande van de tussen hen bestaande nauwe broederlijke betrekkingen van veelzijdige samenwerking, onverwoestbare vriendschap en solidariteit, gebaseerd op de principes van het marxisme-leninisme en het socialistisch internationalisme;
in de vaste overtuiging dat een algehele versterking van de saamhorigheid en vriendschap tussen de USSR en Vietnam beantwoordt aan de wezenlijke belangen van de volkeren van beide landen en de zaak van de verdere versterking van de broederlijke saamhorigheid en eenheid van de landen van de socialistische gemeenschap dient;
zich latende leiden door de doeleinden en de beginselen van de socialistische buitenlandse politiek en door het streven om de meest gunstige internationale voorwaarden voor de opbouw van socialisme en kommunisme te verzekeren; benadrukkend dat het elkaar medewerking verlenen bij de versterking en verdediging van de socialistische verworvenheden, die bereikt zijn tegen de prijs van de heldhaftige inspanningen en de zelfopofferende arbeid van hun volkeren, door de twee partijen wordt gezien als hun internationale plicht;
vastberaden optredend vóór de saamhorigheid van alle krachten, die strijden voor vrede, nationale onafhankelijkheid, democratie en sociale vooruitgang;
uitdrukking gevend aan hun grote vastberadenheid om de versterking van de vrede in Azië en in de hele wereld te bevorderen en hun bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van goede betrekkingen en de wederzijds gunstige samenwerking tussen staten met een verschillend sociaal bestel; pogend de ontwikkeling en de verbetering van een veelzijdige samenwerking tussen de twee landen voort te zetten;
grote betekenis hechtend aan een verdere ontwikkeling en versterking van de verdrags-juridische basis van hun betrekkingen;
in overeenstemming met de doeleinden en beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties;
hebben besloten het onderhavige Verdrag van vriendschap en samenwerking te sluiten en zijn het volgende overeengekomen:

Artikel 1.

De Hoge Verdragssluitende Partijen zullen overeenkomstig de beginselen van het socialistisch internationalisme ook in de toekomst de betrekkingen van onverbreekelijke vriendschap, solidariteit en broederlijke wederzijdse hulp versterken. Zij zullen hun politieke betrekkingen ononderbroken verder ontwikkelen en hun veelzijdige samenwerking verdiepen, elkaar alle mogelijke steun verlenen op basis van wederzijdse eerbiediging van de staatssoevereiniteit en onafhankelijkheid, gelijkberechtiging en niet inmenging in elkaars binnenlandse zaken.

Artikel 2.

De Hoge Verdragssluitende Partijen zullen hun inspanningen verenigen voor de versterking en de uitbreiding van de wederzijds gunstige economische en technisch-wetenschappelijke samenwerking met het doel de socialistische en kommunistische opbouw te versnellen en het materiele en culturele levenspeil van de beide volkeren ononderbroken te verhogen. De partijen zullen doorgaan met het coördineren van hun economische plannen op lange termijn, maatregelen voor de ontwikkeling van de belangrijkste sectoren van economie, wetenschap en techniek op elkaar af te stemmen, en kennis en ervaring, die is opgedaan in de socialistische en kommunistische opbouw, uit te wisselen.

Artikel 3.

De Hoge Verdragssluitende Partijen zullen de samenwerking tussen de organen van de staatsmacht en de maatschappelijke organisaties bevorderen, en brede banden ontwikkelen op het gebied van wetenschap, cultuur, opleiding, literatuur en kunst, pers, radio en televisie, gezondheidszorg, milieu beheer, toerisme, lichamelijke opvoeding en sport en andere gebieden. Zij zullen contacten tussen arbeiders van beide landen stimuleren.

Artikel 4.

De Hoge Verdragssluitende Partijen zullen op allerlei manieren en consequent strijden voor een verdere versterking van de broederlijke betrekkingen, de eenheid en de solidariteit tussen de socialistische landen op basis van het marxisme-leninisme en het socialistisch internationalisme. Zij spannen al hun krachten in voor de versterking van het wereld-socialistisch systeem en zullen een actieve bijdrage leveren aan de ontwikkeling en de verdediging van de socialistische verworvenheden.

Artikel 5.

De Hoge Verdragssluitende Partijen zullen ook in de toekomst al hun krachten inspannen voor de verdediging van de internationale vrede en de vrijheid van de volkeren, zij zullen actief weerstand bieden aan alle plannen en intriges van het imperialisme en de reaktionaire krachten, de gerechtvaardigde strijd voor de uiteindelijke uitroeiing van kolonialisme en racisme in al zijn vormen en verschijnningen steunen, steun verlenen aan de strijd van de niet-gebonden landen, aan de strijd van de volkeren van Azië, Afrika en Latijns Amerika tegen imperialisme, kolonialisme en neokolonialisme, voor versterking van hun onafhankelijkheid, voor de verdediging van hun soevereiniteit, voor het recht om vrij over hun natuurlijke rijkdommen te beschikken, voor het instellen van nieuwe internationale economische betrekkingen, die vrij zijn van rechtsongelijkheid, diktaats en exploitatie, en zij zullen het streven van de volkeren van Zuid-Oost Azië naar vrede, onafhankelijkheid en samenwerking ondersteunen. Zij zullen zich onverkort opstellen vóór de ontwikkeling van betrekkingen tussen landen met een verschillend maatschappelijk bestel op basis van het beginsel van vreedzame coëxistentie, vóór uitbreiding en verdieping van het internationale ontspanningsproces, vóór het uiteindelijk uitbannen van agressie en veroveringsoorlogen uit het leven van de volkeren, in naam van de vrede, de nationale onafhankelijkheid, democratie en socialisme.

Artikel 6.

De Hoge Verdragssluitende Partijen zullen elkaar consulteren ten aanzien van alle belangrijke internationale problemen, die de belangen van beide landen raken. In het geval dat een van de partijen het doel wordt van een aanval of de dreiging van een aanval zullen de Hoge Verdragssluitende Partijen onverwijd overgaan tot wederzijdse consultatie met als doel zo'n dreiging te doen verdwijnen en overeenkomstige effectieve maatregelen te nemen voor het verzekeren van vrede en veiligheid van hun landen.

Artikel 7.

Het onderhavige verdrag raakt niet de rechten en verplichtingen van de Partijen ten aanzien van geldende bilaterale en multilaterale akkoorden, die zijn gesloten met hun deelname en is niet gericht tegen enig derde land.

Artikel 8.

Het onderhavige verdrag wordt ter ratificatie voorgelegd en wordt van kracht op de dag dat de ratificatiedocumenten worden uitgewisseld, hetgeen binnen zo kort mogelijke tijd zal plaats vinden in Hanoi.

Artikel 9.

Het onderhavige verdrag wordt gesloten voor een periode van 25 jaar en zal elke keer automatisch met een periode van 10 jaar worden verlengd als niet één van de Hoge Verdragsluitende Partijen de wens te kennen geeft het op te zeggen en zulks te doen 12 maanden vóór de respectieve termijn is verstreken.

Opgesteld in Moskou, 3 november 1978 in twee exemplaren, elk in het Russisch en het Vietnamees, waarbij beide teksten gelijkkelijk van kracht zijn.

Voor de Sovjet Unie:

Voor Vietnam:

L. Brezhnev
A. Kosygin

Le Zuan
Fam Van Dong

VERDRAG VAN VRIENDSCHAP EN SAMENWERKING TUSSEN DE USSR EN ETHIOPIE

De Unie van Socialistische Sovjet Republieken en de Socialistische Republiek Ethiopie, overwegend dat een verdere ontwikkeling en versterking van de tussen hen gegroeide betrekkingen van vriendschap en veelzijdige samenwerking beantwoorden aan de wettelijke nationale belangen van de volkeren van beide landen en de zaak van de versteviging van de vrede en de veiligheid in de hele wereld dienen, de wens uitdrukkend hun respectieve bijdragen te leveren aan de ontwikkeling van vreedzame betrekkingen tussen staten en een vruchtbare internationale samenwerking, vervuld van vastberadenheid om de sociale en economische verworvenheden van het Sovjet en het Ethiopische volk te ontwikkelen, bezield door de idealen van een consequente strijd tegen imperialisme en expansieisme, en bovendien tegen kolonialisme, racisme, apartheid in al zijn vormen en verschijningen en zich latende leiden door het streven om steun te verlenen aan volkeren, die voor hun vrijheid, onafhankelijkheid en sociale vooruitgang strijden, tenadrukkend hun trouw aan de doelstellingen en beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties, waaronder het beginsel van eerbiediging van de soevereiniteit, de territoriale onschendbaarheid en niet inmenging in elkaars binnenlandse zaken, in aanmerking nemende de Declaratie over de beginselen van vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking tussen de USSR en Ethiopie van 6 mei 1977 en bewogen door het streven deze betrekkingen van vriendschap en wederzijds gunstige samenwerking tussen de beide staten en volkeren nog meer te verstevigen, zijn het volgende overeengekomen:

Artikel 1.

De Hoge Verdragsluitende Partijen zullen de betrekkingen van onverbreekelijke vriendschap en veelzijdige samenwerking op politiek, economisch, handels, technisch-wetenschappelijk, cultureel en ander gebied ontwikkelen en verdiepen, op basis van gelijkberechtiging, niet inmenging in binnenlandse aangelegenheden, eerbiediging van de soevereiniteit, territoriale onschendbaarheid en onschendbaarheid van de grenzen.

Artikel 2.

De Hoge Verdragsluitende Partijen verklaren dat zij nauw en veelzijdig zullen samenwerken bij het verzekeren van omstandigheden voor het behouden en verder ontwikkelen van de sociaal-economische verworvenheden van hun volkeren en het eerbiedigen van de soevereiniteit van elk van hen over al hun natuurlijke rijkdommen.

Artikel 3.

De USSR eerbiedigt de door Ethiopie gevoerde politiek, die is gebaseerd op de doelstellingen en beginselen van het Handvest van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid en de beweging van niet-gebondenheid, die een belangrijke factor is in de ontwikkeling van de internationale samenwerking en de vreedzame coëxistentie.

Ethiopie eerbiedigt de door de USSR gevoerde vredelievende buitenlandse politiek, die is gericht op het versterken van de vriendschap en samenwerking met alle landen en volkeren.

Artikel 4.

De Hoge Verdragsluitende Partijen zullen ook in de toekomst al hun krachten inzetten voor de verdediging van de internationale vrede en de veiligheid van de volken, voor de verdieping van het internationale ontspanningsproces en de verbreiding daarvan over alle gebieden van de wereld en de belichaming ervan in concrete vormen van wederzijds gunstige

samenwerking tussen staten, voor een regeling van internationale geschillen met vreedzame middelen, zonder schade toe te brengen aan de wettige rechten van staten om zich, op individuele of collectieve basis, te verdedigen tegen agressie overeenkomstig het Handvest van de Verenigde Naties. Zij zullen de zaak van de algehele en volledige ontwapening, met inbegrip van de nucleaire, onder een effectieve internationale controle, actief bevorderen.

Artikel 5.

De Hoge Verdragsluitende Partijen zullen ook in de toekomst actief optreden ten gunste van een uiteindelijke likwidatie van kolonialisme en neokolonialisme, racisme en apartheid en een volledige verwezenlijking van de Declaratie van de VN over het verlenen van onafhankelijkheid aan koloniale landen en volkeren.

Artikel 6.

De Hoge Verdragsluitende Partijen zullen elkaar consulteren ten aanzien van belangrijke internationale vraagstukken, die de belangen van de beide landen direct raken.

Artikel 7.

In het geval van het ontstaan van een situatie, die een bedreiging vormt van de vrede of een verstoring van de internationale vrede, zullen de Hoge Verdragsluitende Partijen ernaar streven om onverwijd met elkaar in contact te treden met het doel hun posities te coördineren in het belang van het doen verdwijnen van de ontstane dreiging of het herstellen van de vrede.

Artikel 8.

De Hoge Verdragsluitende Partijen, grote betekenis hechtend aan economische, handels- en wetenschappelijke samenwerking met elkaar, zullen de samenwerking en het uitwisselen van ervaringen op dit gebied uitbreiden en verdiepen. De partijen zullen de veelzijdige samenwerking met elkaar uitbreiden op basis van de beginselen van gelijkberechtiging, wederzijds voordeel en meest begunstigde.

Artikel 9.

De Hoge Verdragsluitende Partijen zullen een verdere ontwikkeling van de banden en de samenwerking tussen hen op het gebied van wetenschap, cultuur, kunst, literatuur, opleiding, gezondheidszorg, pers, radio, film, televisie, toerisme, sport en andere gebieden bevorderen, ten einde wederzijds een diepgaandere kennis te krijgen van het leven, het werk, de ervaringen en de verworvenheden van de volkeren van beide landen.

Artikel 10.

In het belang van de verzekering van het defensief vermogen van de Hoge Verdragsluitende Partijen zullen zij de samenwerking op militaire gebied voortzetten.

Artikel 11.

Elk van de Hoge Verdragsluitende Partijen verklaart dat hij niet zal toetreden tot een verbond, of deel zal nemen aan enige groepering van staten, noch aan handelingen of maatregelen, die zijn gericht tegen de andere Hoge Verdragsluitende Partij.

Artikel 12.

De Hoge Verdragsluitende partijen verklaren dat de stellingen van dit verdrag niet in tegenspraak zijn met hun verplichtingen ten aanzien van lopende internationale verdragen en zij verplichten zich om geen internationale akkoorden te sluiten, die onverenigbaar zijn met dit verdrag.

Artikel 13.

Alle problemen, die kunnen ontstaan tussen de Hoge Verdragssluitende Partijen, ten aanzien van de uitleg of de toepassing van enige stelling van het onderhavige verdrag, zullen worden opgelost langs bilaterale weg, in een geest van vriendschap, wederzijds respect en begrip.

Artikel 14.

Het onderhavige verdrag zal van kracht zijn gedurende 20 jaar na de dag van inwerking treding.

Als niet één van de Hoge Verdragssluitende Partijen één jaar vóór het verstrijken van deze termijn de wens te kennen geeft het verdrag te willen beëindigen, dan zal het van kracht blijven voor de volgende vijf jaar en zo tot het moment, waarop een van de Hoge Verdragssluitende Partijen één jaar voor het verstrijken van de lopende termijn van vijf jaar schriftelijk te kennen geeft dat hij de werking wil beëindigen.

Artikel 15.

Het onderhavige verdrag wordt ter ratificatie voorgelegd en wordt van kracht dat de ratificatiedocumenten worden uitgewisseld, hetgeen zal geschieden in Addis Abeba, binnen zo kort mogelijke tijd.

Het onderhavige verdrag is opgesteld in twee exemplaren, elk in het Russisch, het Amcharisch en het Engels, waarbij alle teksten van gelijke kracht zijn.

Gemaakt te Moskou, 20 november 1978.

Voor de USSR:

Voor Ethiopie:

L. BREZHNEV

MENGISTU Haile Mariam

3. Roemeniëconfidentieel a. Roemeens-Hongaarse betrekkingen

Op 9 en 10 november bezocht een Hongaarse partijdelegatie bestaande uit o.m. partijsecretarissen Ovari (tevens Politbureau-lid), Gyenes en Havari, Roemenië, waar zij besprekingen voerden met partijsecretarissen Popescu (tevens lid Permanent Bureau RCP), Musat en Banc, terwijl voorts een ontmoeting met partijleider Ceausescu plaatsvond. Bedoelde functionarissen zijn verantwoordelijk voor Agitprop-zaken, buitenlandse betrekkingen en economische zaken, en hun besprekingen betroffen onder meer de verwezenlijking van de akkoorden van 1977 m.b.t. de Hongaarse minderheid in het Roemeense Zevenburgen (Transsylvanië). De niet-uitvoering van deze akkoorden aan Roemeense zijde vormde vanaf december 1977 aanleiding tot een bilaterale woordenstrijd die de Roemeens-Hongaarse betrekkingen belastte en die volgens enkele, niet-bevestigde, berichten mede door de Sovjet-Unie zou zijn uitgebuit als drukmiddel jegens Roemenië. De nieuwe gespreksronde vormt een uitvloeisel van de laatste maanden enigszins verbeterde betrekkingen, hoewel ook nu geen volledige overeenstemming tussen de twee partijen zou zijn bereikt. Een duidelijke aanwijzing hiervoor is dat het communiqué de sfeer der besprekingen aanduidde als "openhartig, open en kameraadschappelijk". Naast de verdere ontwikkeling van de samenwerking en solidariteit tussen de twee landen en volken werd volgens dat communiqué aandacht besteed aan actuele internationale vraagstukken en vraagstukken van gezamenlijk belang, waaronder volgens enkele berichten de inmiddels gepasseerde PCC-zitting (zie pt 1, Warschaupakt). Dit zou een deel van het gebrek aan overeenstemming kunnen verklaren, hoewel de geconstateerde Roemeense bezwaren tegen verhoging van defensie-uitgaven waarschijnlijk door Hongarije gedeeld worden, daar dit probleem in voorgaande jaren een geschilpunt tussen Hongarije en de Sovjet-Unie zou hebben gevormd.

(C-3) (GR/W)

Dienstgeheim b. Roemeens-Joegoslavische betrekkingen

Op 16 en 17 november bezocht de Roemeense partijleider-president Ceausescu Joegoslavië voor diens jaarlijkse ontmoeting met zijn Joegoslavische collega Tito. Tijdens dit bezoek werd Ceausescu onderscheiden met de (Joegoslavische) "Orde van Held van de Socialistische Arbeid", in verband met diens 60e verjaardag eerder dit jaar en diens 45-jarige revolutionaire activiteit.

Hierbij sprak Tito lof uit over Ceausescu's bijdrage aan de strijd voor "vrede en gelijkberechtigde internationale samenwerking" en werd de ontwikkeling van de bilaterale Roemeens-Joegoslavische betrekkingen als "zeer goed" aangeduid. Ten overvloede benadrukten de twee landen nogmaals uitdrukkelijk hun recht zich vrij te ontwikkelen, een eigen weg te volgen zonder enige inmenging van buitenaf of overheersing, waarbij vooral Tito wees op de resultaten van de Conferentie van Europese Communistische Partijen in Oost Berlijn van 1976. De thema's onafhankelijkheid en soevereiniteit, alsmede gelijkheid en niet-inmenging (in binnenlandse aangelegenheden), keerden in beider toespraken en persberichten regelmatig terug. De besprekingen zouden zich geconcentreerd hebben op beider betrekkingen met de Sovjet-Unie en China ná het bezoek van de Chinese premier-partijleider Hua Kuo-feng aan Roemenië en Joegoslavië afgelopen augustus, temeer daar dit de eerste ontmoeting van Tito en Ceausescu na dat bezoek was. Dat bezoek vormt voor de Sovjet-Unie een bron van kritiek.

(C-2) (W)

Confidentieel

Commentaar: Ondanks het jaarlijkse karakter van de Ceausescu-Tito ontmoetingen kan dit bezoek niet los worden gezien van de zitting van het Politiek Consultatief Comité van het Warschaupakt die een week later plaatsvond, en evenmin van het tijdens de Roemeens-Joegoslavische top plaatsvindende bezoek van Sovjet Politbureaulid en Partijsecretaris Kirilenko aan Bulgarije. Deze keerde zich fel tegen China. Gelet op de uitlatingen van Tito en Ceausescu en in persberichten genoemde gespreksonderwerpen valt aan te nemen dat de Roemeense opstelling in de PCC-bijeenkomst in Belgrado aan de orde is geweest, waarbij Tito kennelijk Ceausescu heeft willen steunen, zonder dat de twee leiders openlijk de Sovjet-Unie direct hebben willen aanvallen of China direct verdedigen. De uitlatingen over diverse onderwerpen zijn op zich niet nieuw, maar zijn wel symptomatisch voor de enigszins gespannen betrekkingen met de Sovjet-Unie, die wat betreft Roemenië het duidelijkst naar buiten zijn getreden rond de PCC-zitting in Moskou op 22 en 23 november (zie pt 1a)

Hoofdstuk B: Economie

identieel

1. Sovjet-Uniea. Economische resultaten in de eerste negen maanden van 1978

Onlangs zijn de statistische gegevens over de economische ontwikkeling in de Sovjet-Unie gedurende de eerste negen maanden van dit jaar gepubliceerd. Deze officiële cijfers geven aan, dat in voornoemde periode de totale industriële produktie met 4,8% is toegenomen. Deze stijging ligt nog wèl boven het in het 1978-jaarplan vastgelegde streefcijfer van 4,5% maar enigszins onder de in de eerste helft van 1978 gerealiseerde groei van de industriële produktie (5,2% - zie MO 7/78).

Met betrekking tot de verschillende sectoren van de industrie kan worden opgemerkt, dat op het gebied van de energievoorziening de produktie van electriciteit, olie en gas blijkens de gepubliceerde cijfers aan de planverwachtingen heeft voldaan. Realisering van de voor geheel 1978 gestelde plandoelen is in deze deelsectoren alleszins mogelijk. Daarentegen bleef de kolenproduktie stagneren. Het voor dit jaar vastgelegde produktie-streefcijfer van 746 miljoen ton zal niet meer gehaald kunnen worden.

De staalproduktie bedroeg in de eerste negen maanden van dit jaar 114 miljoen ton. Aangezien de produktie in het laatste kwartaal meestal iets sterker toeneemt dan in de daaraan voorafgaande maanden, lijkt dit jaar een totale staalproduktie van zo'n 152 miljoen ton alleszins haalbaar. Daarmee zou men slechts in geringe mate achter blijven bij het streefcijfer voor dit jaar (152,6 miljoen ton).

In vergelijking met de resultaten gedurende de eerste zes maanden kon de teleurstellende ontwikkeling van de produktie van onder meer hout, cement en turbine generatoren in dit derde kwartaal niet in gunstige zin worden omgebogen, terwijl de produktie van ferro-metalen eveneens achter bleef bij de planverwachtingen.

Hoewel de groei van de totale industriële produktie in bovengenoemde periode realisering van het plandoel voor dit jaar (namelijk een stijging van 4,5%) waarschijnlijk

maakt, moet de ontwikkeling van de arbeidsproduktiviteit, aan de stijging waarvan in het jaarplan-1978 en het Vijfjarenplan in zijn totaliteit een uiterst belangrijke plaats is toegekend, de Sovjetleiders veel zorgen baren. De arbeidsproduktiviteit nam met slechts 3,5% toe in de eerste negen maanden van dit jaar. In de eerste helft van 1978 bedroeg deze stijging nog 3,8%; Voor 1978 is een toename van de arbeidsproduktiviteit met eenzelfde percentage (3,8%) gepland. Door de hogere arbeidsproduktiviteit werd slechts 75% van de stijging van de industriële produktie verwezenlijkt. Voor wat betreft de eerste helft van 1978 lag dit percentage nog boven de 75%, terwijl voor dit jaar in zijn totaliteit het plan op "85%" gerekend was. In 1980 zou dit percentage moeten zijn opgelopen tot 98%. Zowel het streefcijfer voor dit jaar als het plandoel voor 1980 lijken dan ook buiten bereik te liggen. Op het gebied van de landbouw zijn nog geen totaalcijfers bekend gemaakt. Wel heeft president Brezhnev onthuld in een recente toespraak tot het Centraal Comité, waarin hij overigens felle kritiek uitte op met name de ontwikkelingen in de industrie, dat de graanoogst dit jaar een record-opbrengst had van 235 miljoen ton. Daarmee wordt in tegenstelling tot de in MO 6/78 uitgesproken verwachting zowel het voor dit jaar vastgelegde produktiedeel van 220 miljoen ton als het vorige record van 223 miljoen ton (1976) ruimschoots overtroffen. Verwezenlijking van het in het huidige Vijfjarenplan vastgelegde streefcijfer, namelijk een gemiddelde graanoogst van 215-220 miljoen ton per jaar, behoort nu in beginsel weer tot de mogelijkheden. Het 1978 produktieresultaat is echter een bruto produktiecijfer; Ter berekening van de netto-graanproduktie moet het oogstresultaat van dit jaar (235 miljoen ton) met 15 à 20% verminderd worden. De kwaliteit van de graanoogst zou volgens sommige berichten bovendien te wensen overlaten. Op een aanzienlijke vermindering van de graaninvoer (bijvoorbeeld tot minder dan 10 à 15 miljoen ton) lijkt dan ook niet te hoeven worden gerekend.

2. Roemeniëa. Defensie uitgaven

Op 3 november werd de begroting voor 1979 door de Grote Nationale Vergadering goedgekeurd. De staatsbegroting voor volgend jaar heeft een omvang van 344,2 miljard Lei (omgerekend in dollars volgens de officiële koers voor commerciële transacties en volgens de officiële toeristenkoers resp. 76,5 en 28,7 miljard dollar). Dit jaar bedroeg het staatsbudget, waarbij inkomsten en uitgaven in evenwicht waren gehouden, 318,5 miljard Lei.

Voor de defensie is in de staatsbegroting 1979 12,46 miljard Lei uitgetrokken. Dit komt overeen met 2,8 miljard of 1,04 miljard dollar (afhankelijk van de gehanteerde koers, n.l. de officiële, commerciële dan wel toeristenkoers). Voor 1978 waren de defensie-uitgaven op 12 miljard Lei begroot. In het volgend jaar zullen de defensie-uitgaven dus toenemen met 0,46 miljard Lei of met 3,8%. Dit is het laagste stijgingspercentage van de defensiebegroting sinds 1974. Zo bedroeg dit jaar de stijging ten opzichte van 1977 6,2%. De defensie-uitgaven maken in 1979 3,6% (1978 = 3,8%) van de begroting uit.

(B-3) (R)

Commentaar: Hoewel ook nog in andere hoofdstukken van de begroting uitgaven zijn opgenomen die aan het bedrag van de defensiebegroting zouden moeten worden toegevoegd (zie bijvoorbeeld de 1,88 miljard Lei welke voor pensioenen en steun aan onder meer militairen is uitgetrokken) bevestigt de voor 1979, voorziene ontwikkeling van de defensiebegroting in zekere zin het feit, dat de Roemeense top, i.c. president Ceausescu aan de ontwikkeling van de economie de hoogste prioriteit toekent en zich zeer terughoudend opstelt tegenover een door Moskou bepleitte sterke verhoging van de defensie-uitgaven.

Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten1. Activiteitena. Warschaupakt algemeen

Als gevolg van de periodieke personeelwisseling waren de oefen/opleidingsactiviteiten, gedurende het begin van de verslagperiode, slechts gering. Tijdens het overige deel van de maand werden de activiteiten beheerst door de basisopleiding van nieuwe recruten. Deze basisopleiding vond overwegend plaats in de garnizoenen, waarbij de grote oefenterreinen vrijwel onbezet bleven. Tegen het einde van de verslagperiode konden bij een aantal eenheden eveneens rij- en verbindingsopleidingen vastgesteld worden.

b. Sovjet-Unie

(1) De luchttransportfase van de herfstpersoneelwisseling bij de Sovjet Groepen van Strijdkrachten, welke op 15 oktober een aanvang nam, werd op 6 november beëindigd. Inclusief het vervoer per trein en over de weg werden, naar verwachting, ongeveer 130.000 à 135.000 man in beide richtingen vervoerd. T.b.v. het transport door de lucht werden ruim 1150 vluchten uitgevoerd.

(2) Ter gelegenheid van de 61e verjaardag van de oktober-revolutie werd op 7 november te Moskou een militaire parade gehouden. De aan de parade deelnemende eenheden van de grenstroepen en de KGB zouden bewapend zijn geweest met het nieuwe "klein kaliber" wapen AKS-74. Het kaliber van de AKS-74 ligt naar verwachting tussen de 5.45 mm en 5.6 mm.

Overigens werd tijdens de parade geen nieuw materieel getoond en middelbare tanks namen deze keer niet deel.

c. Polen

Gedurende het grootste deel van de maand november zijn elementen van 5 Tkdiv/ 1 Lr en 11 Tkdiv/ 1 Lr, welke normaal gelegerd zijn in het zuid-westen van Polen, werkzaam geweest in het uiterste noord-oosten van Polen bij het binnenhalen van de oogst.

Het is opmerkelijk dat de Poolse autoriteiten militairen over een zo grote afstand hebben verplaatst om te assisteren

bij het binnenhalen van de oogst. Een verklaring hiervoor
is vooralsnog niet te vinden.

DEEL II: MIDDEN-OOSTEN/AFRIKA

nfdientieel

1. Stand van zaken in het Midden-Oosten vredesoverleg

Terwijl begin november kwam vast te staan, dat er aanzienlijke vorderingen waren gemaakt bij de onderhandelingen over een Egyptisch-Israëliisch vredesverdrag, kenmerkte de rest van de maand zich door een impasse over het probleem van een koppeling van dit verdrag aan het overleg over de Westbank en Gazastrip op basis van het tweede kaderakkoord van Camp David. Cairo stelde zich daarbij op het standpunt, dat een dergelijke koppeling alsmede bepalingen omtrent het tijdstip, waarop de eerste fasen inzake de Westbank en Gazastrip moeten worden verwezenlijkt, onmisbaar zijn in het verdrag met Israël, vanuit de overweging, dat Egypte onder geen beding een afzonderlijk vredesverdrag met Israël wenst te sluiten.

Ongetwijfeld heeft bij de Egyptische standpuntsbepaling de uitslag van de Topconferentie van Bagdad (zie pt 2) een belangrijke rol gespeeld, in die zin dat zowel de opmerkelijke eenstemmigheid van de conferentie als ook de betrekkelijke gematigheid van de slotverklaring Cairo onder druk hebben gezet om hetzij in de dialoog met Israël zodanig te manoeuvreren dat het resultaat kan worden aangemerkt als een "Arabisch" alternatief, hetzij deze dialoog af te breken en terug te keren tot de Arabische eenheid.

Vooralsnog hanteert Cairo de eerste optie en ziet zich derhalve geplaatst voor de noodzaak, een eventueel verdrag met Israël zo duidelijk mogelijk te plaatsen binnen het kader van een breder Midden-Oosten-overleg, waarin met name het Palestijnse probleem in samenhang met het vraagstuk van de Westbank en Gazastrip tot een oplossing zal dienen te worden gebracht.

Israël daarentegen ziet in dit koppelingsvraagstuk het gevaar, dat Egypte, als onverhoopt het overleg over de Westbank en Gazastrip mocht stagneren of mislukken, zich niet meer gebonden zou achten aan het verdrag met Israël.

Uit dien hoofde verwerpt Jeruzalem de juridische en/of politieke koppeling, maar aanvaardt de gedachte van een de facto bestaand verband.

In de impasse, die hierover ontstond, werd medio november een Amerikaans compromis-ontwerpverdrag gelanceerd, dat voorzover het thans bekend is het Israelische standpunt het dichtst benadert, in die zin, dat het een de facto verband tussen het Egyptisch-Israelisch verdrag en het breder Midden-Oosten-overleg suggereert, zonder overigens termen en termijnen te noemen.

Het Amerikaanse compromis werd na ruim beraad door Israel aanvaard op de voorwaarde, dat Egypte hetzelfde zou doen, d.w.z. zou afzien van de "nieuwe" eisen inzake koppeling. Egypte daarentegen handhaafde die eisen en specificeerde deze, zodat zij thans behelzen:

- onderhandelingen over de autonomie van Westbank en Gazastrip gaan van start één maand na ondertekening of uiterlijk ratificatie van het Egyptisch-Israelische vredesverdrag;
- verkiezingen in deze gebieden dienen plaats te vinden zes maanden nadien;
- uiterlijk tien maanden na ondertekening van het verdrag beëindigt Israel het militair bestuur over de Westbank, draagt het de burgerlijke bevoegdheden over aan de plaatselijke autoriteiten en trekt het zijn troepen terug op een aantal veiligheidsposities. Deze fase vindt plaats tegelijkertijd met de Israelische terugtrekking uit de Sinai tot de lijn El-Arish -- Ras Muhammad;
- in de Gazastrip zouden onmiddellijk na het van kracht worden van het Israelisch-Egyptische verdrag Egyptische veiligheidstroepen moeten worden gelegerd na terugtrekking van de Israelische troepen, zulke in afwachting van de verwezenlijking van de autonomie van het gebied;
- naderhand kwam Cairo nog met de weinig realistische eis, dat het verdrag met Israel geen inbreuk zou mogen maken op eerder aangegane verplichtingen van Egypte, met name die betreffende militaire bijstand aan andere Arabische landen in geval van conflict met Israel, zulks krachtens het Arabische Defensiepact van 1950.

Terwijl de laatste twee punten beschouwd moeten worden als tactische manoeuvre met de status van "bargaining counter", ligt de kern van het Egyptische verlangen in de eerste drie punten. De Amerikaanse diplomatie is thans doende de kloof tussen deze eisen en het Amerikaanse

ontwerp te overbruggen op een voor Israel aanvaardbare wijze.
Er is reden om aan te nemen, dat Israel bereid zou zijn het bestaan van een de facto verband expliciet te erkennen en ook bij wijze van richtsnoer bepaalde termijnen daarbij te vermelden-- zij het niet noodzakelijkerwijs dezelfde als Egypte voorstaat--, maar dat het niet bereid is om aan dergelijke vaststellingen een in juridische of politieke zin verbindende status te verlenen.

heim

2. De Arabische topconferentie van Bagdad (2-5 november 1978)
Opvallend was de gematigdheid van de openingstoespraak van de Iraakse president Bakr. Weliswaar veroordeelde deze de Camp David akkoorden, maar tegelijk drong hij erop aan, Egypte niet te isoleren. Dit laatste werd juist aanbevolen door de landen van het "Standvastigheidsfront" (Syrië, Libië, Algerije, Zuid Jemen alsmede de PLO). Tot voor kort stelde Irak zich in Midden-Oosten-aangelegenheden uiterst radicaal op en bevond zich daardoor in een geïsoleerde positie. De redenen voor de relatieve verschuiving in de Iraakse positie zijn onbekend, maar duidelijk is, dat het zich tijdens de topconferentie heeft opgesteld dichterbij de gematigde Arabische landen o.l.v. Saoedi-Arabië, dan bij de Standvastigen. Iraakse instemming met de slotverklaring (zie beneden) onderstreept Bagdad's koerswijziging nog eens.

Een tweede opvallende gebeurtenis was het optreden van de SG van de Arabische Liga, Mahmoud Riad, die - voor het eerst - duidelijk stelling nam tegen Camp David. Het is denkbaar, dat Riad, afkomstig uit Egypte en oud-Minister van Buitenlandse Zaken van dat land, op deze wijze wind uit de zeilen der Standvastigen heeft willen nemen, die hebben aangedrongen op verplaatsing van de zetel van de Liga uit Cairo en uitstoting van Egypte uit de Liga. Daarbij zou Riads overweging kunnen zijn geweest dat de Liga een belangrijke brug kan vormen tussen Egypte en de overige Arabische landen. Vernietiging van die brug zou niet passen op een topconferentie van Arabische eenheid, die in meerderheid Egypte blijkt te blijven beschouwen als een, zij het dwalend, Arabisch broederland.

Een poging van de top om i.v.m. het sturen van een delegatie Egypte tot inkeer te bewegen, mislukte jammerlijk. Sadat heeft de delegatie, o.l.v. de Libanese premier Hoss, geweigerd te ontvangen. Vrede is belangrijker dan geld, aldus Sadat, verwijzend naar het van Irak afkomstige voorstel voor grote financiële subsidies voor de confrontatielanden.

Ondanks Sadats ondiplomatieke behandeling van de delegatie, is de slotverklaring van Bagdad betrekkelijk gematigd van toon. Eenzijdig optreden m.b.t. de oplossing van het Palestijnse of het Midden-Oosten-vraagstuk wordt veroordeeld. De akkoorden van Camp David zijn schadelijk voor het Palestijnse volk en de Arabische natie als geheel, en zijn bovendien niet tot stand gekomen onder collectieve Arabische verantwoordelijkheid; zij zijn om die redenen verwerpelijk. Op Egypte wordt een beroep gedaan, geen verdrag met Israël te sluiten en terug te keren tot collectief Arabisch optreden inzake het Midden-Oosten, waar een rechtvaardige vrede gebaseerd moet zijn op volledige Israëlische terugtrekking, inclusief uit Oost Jeruzalem, en erkenning van de Palestijnse nationale rechten, inclusief dat op een eigen staat op Palestijnse bodem. Het viel overigens op, dat in de eerste paragraaf van de verklaring gewag gemaakt wordt van de algemene Arabische verantwoordelijkheid voor het herwinnen van Arabische rechten in Palestina en in bezet Arabisch gebied. De PLO werd bevestigd als alleenvertegenwoordiger van het Palestijnse volk. Een internationale propaganda-campagne werd voorgenomen, evenals jaarlijks in november terugkerende topconferenties.

Blijkens de slotverklaring was de Top van Bagdad het eens over de noodzaak om maatregelen te nemen om het strategische evenwicht tegenover Israël, dat verstoord heette te zijn door Egypte's wegvallen als Confrontatieland, te herstellen. In de slotverklaring ontbreken opvallenderwijs:

- scherpe aanvallen op Egypte of op president Sadat persoonlijk
- besluiten inzake voorgenomen actie tegen Egypte, b.v. politieke en economische boycot, uitstoting uit de Arabische Liga, verplaatsing van de zetel van de Liga.

Het is niet onmogelijk, dat de topconferentie achter gesloten deuren wel heeft besloten tot sancties tegen Egypte, die werkzaam zouden worden op het moment dat een Egyptisch-Israëliisch vredesverdrag tot stand zou komen.

PLO-leider Arafat heeft een uitlating van die strekking gedaan. Liga-secretaris-generaal Riad heeft verder verklaard, dat bijeenkomsten van de Arabische Liga niet meer in Cairo zullen plaatsvinden totdat Egypte is teruggekeerd in het Arabische kamp.

Toon van de slotverklaring, het ontbreken van sancties tegen Egypte daarin, en het mogelijk bestaande besluit om sancties pas toe te passen als Cairo werkelijk een vredesverdrag met Israël sluit, verraden de hand van de gematigde Arabische landen.

Anderzijds hebben deze, en dan vooral Saoedi-Arabië en Jordanië, een ondubbelzinnige veroordeling van Camp David uitgesproken, waarbij het voorshands onduidelijk is, in hoeverre dit de handen van Amman en Riyadh voorgoed heeft gebonden.

Pas op enige termijn kan blijken, wat de betekenis van de top van Bagdad is geweest. Als betuiging van Arabische eenheid is zij ongetwijfeld geslaagd, maar gewoontegetrouw is dit geschied op een aantal betrekkelijk algemeen gestelde formules en negatieve conclusies. Naar een praktische uitwerking van een in positieve termen gestelde benadering moet tevergeefs worden gezocht. Nog een overweging is, dat de ervaring heeft geleerd, dat Arabische eenheid optreedt als gevolg van crisis-omstandigheden, zoals in het jongste verleden de oktoberoorlog van 1973 en de Libanese burgeroorlog van 1975/76, hetgeen illustreert, hoe Sadat's alleengang in de Arabische wereld wordt opgevat.

Onderwijl lijkt Sadat niet uit het veld geslagen als gevolg van "Bagdad". Zijn bemoeienissen om tot een vredesverdrag met Israël te komen zet hij onverminderd voort.

Mogelijk speculeert hij erop, dat zijn voorttrekkersrol vroeg of laat toch navolging vindt, wanneer de verleiding voor andere Arabische staten te groot wordt om nog door betuigingen van Arabische eenheid te kunnen worden geneutraliseerd.

Anderzijds vormt het resultaat van Bagdad opnieuw een aansporing voor Sadat om zijn benaderingswijze uit te bouwen tot een Arabisch alternatief door het koppelen van het Palestijnse vraagstuk aan het Egyptisch-Israëliësch akkoord. Evenals dat na Camp David het geval was, zouden ook thans reacties uit de Arabische wereld, juist door de matigheid van toon, hiervoor bevorderlijk kunnen zijn. Het opschorten van eventuele sancties tegen Egypte neemt ook in dit licht aan betekenis toe.

Onopgehelderd is de achtergrond van de Iraakse positieherziening.

De dogmatiek, waarmee Bagdad tot dusverre alle politieke benadering van het Midden-Oosten-vraagstuk afwees heeft plaatsgemaakt voor een veel pragmatischer standpunt, dat samengaan met andere Arabische landen toestaat. Of dit slechts van tactische aard en tijdelijk is, en zo ja, op grond van welke oorzaken, of dat Irak besloten heeft, bij wijze van regel haalbare kaarten te gaan spelen, moet al evenzeer worden afgewacht. In combinatie met de Syrisch - Iraakse toenadering die zich in oktober aftekende zou het kunnen zijn, dat Bagdad invalshoeken zoekt om zijn overwicht te vestigen in een eventueel Syrisch-Iraaks samenwerkingsverband, tegelijk door en met het oog op een gooi naar een leidende rol in de Arabische wereld.

onfidentieel 3. SU - Midden-Oosten; militaire bezoekers uit Syrië en Irak

Op 20 november arriveerde de Syrische Chef General Staf gen.maj. Shehabi aan het hoofd van een militaire delegatie in Moskou voor een bezoek, dat aanvankelijk zes dagen zou duren, maar dat na drie dagen werd beëindigd.

Op 21 november arriveerde in Moskou de Iraakse minister van Defensie gen. Khairallah. (B-2)(W,G)

Commentaar: Shehabi en Khairallah hebben zitting in het subcomité inzake militaire samenwerking, tot de oprichting waarvan is besloten in het kader van het in oktober jl. tussen Syrië en Irak gesloten "Nationaal Handvest voor Gezamenlijk Optreden".

Mede gezien het besluit van de Arabische Topconferentie van Bagdad begin november om maatregelen te nemen tot herstel van het strategische evenwicht tegenover Israël, dat verstoord heette te zijn door het wegvallen van Egypte als confrontatieland, lijkt het aannemelijk, dat het gelijktijdige bezoek van Shehabi en Khairallah gecoördineerd Sovjet-Syrisch-Iraaks militair overleg ten doel had.

Indien het juist is, dat het bezoek van Shehabi volgens plan zes dagen zou duren maar na drie dagen werd afgebroken zou dit een aanwijzing kunnen zijn voor Sovjet-Syrische onenigheid. De mogelijkheid, dat dergelijke berichten opzettelijk wereldkundig zijn gemaakt uit een oogmerk van desinformatie, mag echter niet worden uitgesloten.

Eventuele Sovjet-Syrische onenigheid zou kunnen zijn veroorzaakt door de volgende factoren, of combinaties daarvan:

- Moskou zou niet bereid gebleken zijn, tegemoet te komen aan Syrische wensen inzake levering van additioneel geavanceerd materieel.

In dit verband kan worden verwezen naar hetgeen in MO 5/78 werd gesteld. Nogmaals wordt opgemerkt, dat de SU de indruk maakt, het uitbreken van een gewapend conflict in het Midden-Oosten te willen voorkomen en om die reden haar cliënten ter plaatse tot terughoudendheid maant resp. dwingt, waartoe het onthouden van geavanceerde wapensystemen een middel zou bieden. De in MO 5/78 uitgesproken veronderstelling, dat de SU het reeds in de Syrische slagorde aanwezige materieel, vermeerderd met de krachtens het lopende akkoord te leveren uitrusting, voldoende acht voor de Syrische defensiebehoeften en mogelijk inpassingsmoeilijkheden vreest wanneer meer uitrusting zou worden geleverd en/of versnelde aflevering van de overeengekomen hoeveelheden zou plaatsvinden, heeft nog niet aan plausibiliteit ingeboet. Onlangs werd bekend, dat Syrisch luchtmacht personeel conversietraining voor de Mig-25/FOXBAT volgt in de SU, zodat mogelijk binnen afzienbare tijd dit toestel in Syrië zou kunnen verschijnen, nadat het eerder al werd geleverd aan Libië en Algerije.

- Mogelijk heeft Moskou in het in oktober tussen Syrië en Irak gesloten "Nationaal Handvest voor Gezamenlijk Optreden" aanleiding gezien om de wapenhulp aan Syrië en Irak op elkaar af te stemmen met het oogmerk, dubbele levering van wapensystemen te voorkomen, coördinatie in het verwervingsbeleid van Damascus en Bagdad te bevorderen en effectief gezamenlijk beheer van de geleverde uitrusting te stimuleren. Het gelijktijdige bezoek van Shehabi en Khairallah aan Moskou zou die veronderstelling kunnen staven.

Deze Sovjet-oogmerken zouden wellicht met zich hebben gebracht, dat Moskou is teruggekomen op eerder gedane toezeggingen, met als resultaat Syrische verbolgenheid. In dit verband kan herinnerd worden aan het bezoek van Assad begin oktober aan Moskou, waarbij volgens het gezamenlijk communiqué maatregelen zijn genomen inzake verdere Sovjet hulp aan de versterking van het Syrische defensie-potentieel; de formulering duidt daarbij op concreter resultaten dan destijds viel af te leiden uit het communiqué na Assads bezoek aan de Sovjetleiders in februari jl. De hier ontvouwde veronderstelling m.b.t. het Sovjetgedrag roept overigens wel de vraag op, in hoeverre Moskou daarmee druk zou uitoefenen op Syrië om de samenwerking met Bagdad verder te voeren dan Damascus vooralsnog gewenst acht, met name in verband met de stationering van Iraakse troepen op Syrisch grondgebied. Daarbij wordt er nogmaals op gewezen, dat het verschijnen van Iraakse troepen in of nabij de Golan een Israëliisch militair antwoord zou kunnen uitlokken, hetgeen strijdig zou zijn met Moskou's veronderstelde intentie om een gewapend conflict in het Midden-Costen te vermijden.

- Moskou zou voorts, als tegenprestatie voor inwilliging van Syrische wensen, de sluiting van een Sovjet-Syrisch Verdrag van Vriendschap en Samenwerking hebben kunnen eisen. Er zijn goede redenen om aan te nemen, dat de Sovjet-Unie een dergelijke ontwikkeling in de betrekkingen met Syrië al langer wenst, maar dat Damascus tot dusverre hiervoor niet ontvankelijk is geweest.

Gezien het feit, dat een soortgelijk Sovjet - Iraaks verdrag reeds in 1972 werd gesloten, zou Moskou aan de recente opeenvolging van gebeurtenissen (de topconferentie van het Afwijzingsfront in september, Assad's bezoek aan Moskou begin' oktober, de Syrische - Iraakse toenadering neergelegd in het meergenoemde Handvest, en tenslotte de Arabische Topconferentie van Bagdad) de gedachte hebben kunnen verbinden dat het nu voor Damascus minder eenvoudig zou zijn om een dergelijk verdrag van de hand te wijzen zonder schade te doen aan de betrekkingen met Moskou, de eigen defensievereisten en de Syrische positie binnen de Arabische wereld.

4. Hoorn van Afrikaa. Eritrea

onconfidentieel

Na het in MO 7/78 gestelde kan het volgende worden bericht: Eind september voerden Eritrese guerillastrijders een geslaagde aanval uit op een belangrijk militair depôt van de Ethiopische regeringstroepen nabij Asmara. De verzorging van de Ethiopische troepen in Eritrea werd daardoor een tijdlang zeer bemoeilijkt, hetgeen een nadelige invloed heeft gehad op de pogingen van Addis Abeba om Keren, de laatste Eritrese stad in guerilla-handen, te veroveren. Berichten werden ontvangen over het slechte moreel van de regeringstroepen in Eritrea, waar desertie op ruime schaal zou zijn opgetreden. Ondanks de omvang van deze troepen zouden de Eritrese verzetsbewegingen de steden Tessenei, Agordat en Barentu opnieuw bedreigen, terwijl zij begin november de plaats Areza, ten Z.W. van Asmara, zouden hebben veroverd. Bovendien zouden aan de Ethiopische troepen tijdens de aanhoudende uitputtings-slag aanzienlijke verliezen zijn toegebracht. Medio oktober werd de verplaatsing van de Ethiopische 10e divisie, die bekend staat als een elite-eenheid, van de Ogaden naar Massawa waargenomen, met het kennelijke oogmerk de door het EPLF nog steeds beheerste weg Asmara - Massawa onder regeringscontrole te brengen. In de loop van november werden bovendien Ethiopische troepenconcentraties gericht op Keren waargenomen.

In de loop van oktober en november werden nogmaals van diverse zijden pogingen ondernomen om politieke openingen in het Eritrese conflict te vinden. Medio oktober vonden in Oost-Berlijn contacten plaats tussen de USSR en het EPLF, onder deelname van Cuba en de DDR. Kort nadien zou ook een Ethiopisch-EPLF contact tot stand zijn gekomen in Damascus. De tegelijkertijd plaatsvindende Ethiopische troepenbewegingen, blijkt van de Ethiopische vastbeslotenheid om het Eritrese vraagstuk althans een eindweegs op te lossen met militaire middelen, maakten begrijpelijkerwijs het EPLF uiterst wantrouwend jegens deze ouvertures, die dan ook resulteerden in niet meer dan een krasse uitval

van het (marxistische !) EPLF aan het adres van Moskou en Havanna, en herbevestiging van de Eritrese eis van volledig zelfbeschikkingsrecht.

Ook hebben er in de afgelopen periode Libisch-Soedanese bemiddelingspogingen plaatsgevonden, in eerste aanleg gericht op het ELF. Een uitlating eind oktober van de leider van het ELF/PLF, de derde en kleinste van de 3 Eritrese verzetsbewegingen, vermeldde, dat in Tripoli vredesbesprekingen met Ethiopië zouden worden gehouden, voorafgegaan door beraad van EPLF, ELF en ELF/PLF te Khartoem. Het is onbekend of het hiervan ooit is gekomen, maar op grond van het feit, dat het ELF kort nadien om onbekende redenen het ELF/PLF een hardhandige afstraffing heeft toegediend, lijkt twijfel gerechtvaardigd. Die gevechten onderling moeten voor Khartoem onderwijl een teleurstelling zijn geweest. Soedan immers tracht al lang, de eenheid onder de Eritrese bewegingen te bevorderen om daardoor een compromis met Addis Abeba binnen bereik te brengen. Het moet derhalve ook betwijfeld worden of het inderdaad gekomen is tot een Soedanees-Ethiopisch gesprek over Eritrea, dat onder auspiciën van Nigeria en Sierra Leone -- het laatste land is vanwege de OAE belast met de leiding van een verzoeningscommissie inzake Eritrea -- zou plaatsvinden te Dar-es-Salaam.

In de laatste week werd vervolgens bericht, dat Ethiopische troepen kort na elkaar de weg Asmara-Massawa én Keren onder hun controle hadden gebracht. Het EPLF heeft deze berichten bevestigd. Door de val van Keren zal de bevoorradings van het Eritrese verzet vanuit Soedan opnieuw worden bemoeilijkt. Desalniettemin lijkt het onwaarschijnlijk, dat Addis Abeba in staat zal zijn de Eritrese verzetsbewegingen, die sedert augustus met succes zijn teruggevallen op de hun vertrouwde guerillatactieken, definitief uit te schakelen en het gebied werkelijk te pacificeren. De kans, dat opnieuw gepoogd zal worden het politieke overleg te activeren, blijft derhalve aanwezig.

Een belangrijke overweging is, dat Addis Abeba thans het met militaire middelen haalbare heeft bereikt en mogelijk vanuit die positie bereid is een compromis te zoeken, dat het dan weliswaar gebaseerd zou willen zien op het Ethiopische denkbeeld van een sterk beperkte Eritrese autonomie binnen het Ethiopisch staatsverband. Afgewacht moet worden, in hoeverre het Eritrese verzet thans dusdanig murw geslagen is, dat het tot een dergelijke oplossing bereid wordt gevonden.

Confidentieel

b. Ogaden

In de afgelopen maanden is een geleidelijke toename van de guerilla-activiteit van het WSLF gebleken, waarbij enkele opmerkelijke successen werden geboekt.

Zo werd de spoorlijn Addis Abeba - Djibouti minstens drie maal opgeblazen, 11 juli nabij Bawenle, 6 oktober nabij Lassarat en eind oktober nabij Aisha. Het WSLF boekte bovendien eind oktober een belangrijk succes in een gevecht op de plaats EL Dere, ten Oosten van Werder, waar aan een Ethiopische eenheid van bataljonssterkte belangrijke personele en materiële verliezen werden toegebracht.

Het WSLF, waarvan de sterkte op ca. 20.000 man wordt geschat, heeft tot dusverre de Ethiopische controle over de Ogaden weten te beperken tot de steden en kleinere garnizoensplaatsen. De Ethiopische troepen lijden bij hun weinig succesrijke pogingen om hun greep op het gebied te versterken voortdurend verliezen aan manschappen en materieel, terwijl bovendien de guerilla-activiteit hun bevoorradings nogal bemoeilijkt.

Een en ander is er niet beter op geworden door het vertrek van de 10e Ethiopische divisie van Dire Dawa naar Eritrea medio oktober. Aanwijzingen zijn voorhanden, dat sedert dien de Cubaanse troepen in de Ogaden (8000 man sterk waarvan ca. 5000 gevechtstroepen) een actievere rol zijn gaan spelen in de acties tegen het WSLF, nadat zij sedert maart jl. niet meer direct betrokken waren geweest bij de guerilla-bestrijding. De Ethiopische sterkte in de Ogaden wordt geschat op een 50.000 man, hoofdzakelijk Volksmilitie.

Het lijkt aannemelijk, dat Addis Abeba nog geruime tijd geconfronteerd zal blijven met een lastige guerilla zowel in Eritrea als in de Ogaden.

Onderwijl is er op politiek niveau geen wijziging opgetreden inzake de Ogaden naar het zich laat aanzien met name als gevolg van de negatieve Somalische houding jegens regionaal politiek overleg ter bijlegging van de geschillen. (B-3)(G,R,W)

onconfidentieel

c. Djiboeti

Op 2 oktober trad de nieuwe Djiboetische regering op, waarvan de ethnische samenstelling het zelfde was als die van de vorige, te weten 6 Afars, 5 Issa's, 2 Somali's en een Arabier. Premier werd Barkat Gourad Hamadou, een Afar.

Ethiopië heeft zijn militaire aanwezigheid aan de grens met Djiboeti ten zuiden van Assab versterkt. Mogelijk houdt dit verband met het in MO 6/78 gestelde. Het behoeft evenwel niet uitgesloten te worden, dat er sprake is van Ethiopische drukuitoefening op Djiboeti met als oogmerk de Somalische invloed in Djiboeti te neutraliseren en de eigen te bevorderen. Uit wat van de recente bezoeken van het Ethiopische Derg-lid belast met de buitenlandse betrekkingen en de president van Djiboeti bekend is geworden mag echter verwacht worden dat Ethiopië dit doel vooralsnog niet met kracht zal nastreven. (C-3)(G,W)

Confidentieel

5. Irana. De aanhoudende politieke onrust en de houding van de strijdkrachten

De houding van de Iraanse strijdkrachten in verband met de woelingen gedurende 1978 dient te worden onderscheiden naar:

- opperofficieren;
- hoofd- en subalterne officieren en onderofficieren;
- soldaten/recruten.

(1) Opperofficieren

In deze geleding kan worden gesproken van onvoorwaardelijke loyaliteit jegens de Sjah. Wel heeft zij onlangs blijk gegeven van een eigen politieke wil door aan te dringen op vervanging van de regering-Amouzegar. De vervanging daarvan door de regering-Shariff Emami beantwoordde niet aan de denkbeelden van de leiding van de strijdkrachten, die echter bij wijze van tegemoetkoming de Staat van Beleg in 12 Iraanse steden zag ingevoerd. Begin november werd de regering-Sharif Emami vervangen door een merendeels uit militairen bestaand kabinet onder leiding van de Chef Generale Staf, gen Azhari. Deze heeft sindsdien herhaaldelijk verzekerd dat de strijdkrachten volledig achter de Sjah staan, en tegelijk de veronderstelling verworpen, dat de strijdkrachten mogelijk zich eens genoopt zouden kunnen zien om in het belang van het land de Sjah ontrouw te worden.

De loyaliteit van de opperofficieren is sterk gericht op de persoon van de Sjah. Het is twijfelachtig of, als de onrust in Iran in de toekomst zou uitlopen op abdicatie van de Sjah ten gunste van zijn zoon, deze loyaliteit ongewijzigd zou overgaan op de nieuwe Sjah of een eventuele regent.

De loyaliteit jegens de Sjah zou ernstig op de proef worden gesteld als de aangekondigde corruptieprocessen (o.m. tegen oud-premier Hoveyda en ex-commandant van de SAVAK, gen Nassiri) hun invloed zouden doen gelden: bij tal van (evenmin smetteloze) opperofficieren zou grote onzekerheid kunnen ontstaan.

In weerwil van de verzekeringen van gen Azhari zou aanhouden van de onrust in Iran, eventueel mede als gevolg van het hierboven gestelde kunnen leiden tot het overgaan van (een deel van) de legertop naar de oppositie.

Nog in april van dit jaar werd volgens officiële bekendmakingen een Sovjet-spionagenet opgerold, waarvan onder meer briggen b.d. Darakhshani deel uitmaakte. Deze is ook kort na de Tweede Wereldoorlog in opspraak geweest, toen hij als bevelhebber van het IIIe Iraanse Leger werd veroordeeld wegens nalatigheid bij c.q. bevordering van de inname van Tabriz door de door Moskou gesteunde Azerbaidzhanse separatisten.

In december 1977 werd briggen Mogharebi terechtgesteld na veroordeling wegens spionage voor de Sovjet-Unie.

(2) Hoofd- en subalterne officieren en onderofficieren

Deze groep is, in tegenstelling tot de opperofficieren, niet afkomstig uit de aristocratie, is voorts in veel geringere mate materieel "vertroeteld" door de Sjah, en heeft bovendien in sterkere mate banden onderhouden met de milieus van afkomst.

Uit deze kring is enige kritiek vernomen op de Sjah en de kroonprins. De monarchie als zodanig wordt voorts nog niet aangevochten door deze geleding.

Er zijn vermoedens, dat met name in de Luchtmacht een groep jonge, in het Westen opgeleide, kritische officieren bestaat. Of deze verbindingen hebben met de oppositionele stromingen (Nationaal Front met name) is onbekend. In herinnering wordt gebracht dat volgens officiële bekendmakingen in 1954 een netwerk van de verboden communistische Tudeh-partij in de strijdkrachten is opgerold. Zeker 500 officieren uit de hier besproken geleding waren daarbij betrokken, waarbij in de Luchtmacht een relatief hoge concentratie optrad. Sindsdien is het veiligheidstoezicht op de strijdkrachten aanzienlijk verscherpt.

(3) Soldaten/recruten

Over de houding van deze groep bestaat nog veel onduidelijkheid. Er is een aantal gevallen bekend van insubordinatie tijdens de handhaving van de openbare orde.

In september waren in Teheran de volgende eenheden ingezet:

- de divisie van de Keizerlijke Garde, bestaande uit 3 brigades en 3 afzonderlijke bataljons. Behalve deze divisie omvat de Keizerlijke Garde, die in Teheran is gelegerd, nog een onafhankelijke brigade en een reserve ter sterkte van 12 bataljons gevechts- en ondersteuningseenheden. De Keizerlijke Garde, en in het bijzonder de lijfgarde van de Sjah, wordt gerecruteerd uit bevolkingsminderheden en is derhalve minder ontvankelijk voor algemeen levende gevoelens;
- de 23 Brigade Speciale Troepen, gelegerd in Teheran/omgeving;
- een brigade van 16 Infanteriedivisie te Kashvin. Het verschijnen van deze brigade veroorzaakte in Teheran enige paniek: "Hij (d.i. de Sjah) gebruikt KOERDEN !!!".

De in Teheran ingezette eenheden worden, zodra de toestand dit toelaat, teruggetrokken op de politiestations. Op elk station bevindt zich een eenheid ter sterkte van een compagnie. In Teheran circuleren geruchten, dat in één van deze stations zou zijn gemuit. Het is niet uitgesloten, dat sinds september de in Teheran ingezette eenheden zijn versterkt.

Het hiervoren gestelde bevestigt de indruk dat tot dusverre in het algemeen eenheden bestaande uit oudere, ervaren soldaten en weinig recruten zijn ingezet. Ook bevestigt het de indruk, dat voor de handhaving van openbare orde eenheden worden ingezet, die qua ethnische resp. regionale herkomst weinig gemeen hebben met de bevolking tegen wie zij worden ingezet, waardoor het gevaar van "verbroedering" althans gedeeltelijk, wordt voorkomen.

Zeer betrouwbaar is de gendarmerie, die wordt gerecruteerd uit weeshuizen en waarvan het personeel bijgevolg al vroeg loyaliteit jegens de Sjah wordt bijgebracht.

b. Overige opmerkingen

Met uitzondering van enkele psychologisch getrainde eenheden van de Keizerlijke Garde, zijn de Iraanse strijdkrachten niet geoefend in "mob control" en "low intensity operations". Dit verklaart waarom de handhaving van de openbare orde tot dusverre met zoveel slachtoffers gepaard is gegaan. Nieuwe onlusten, waarbij opnieuw slachtoffers zouden vallen, zouden derhalve in toenemende mate een belasting kunnen vormen van het moreel van met name de laatste, en in geringere mate de voorlaatste, hier onderscheiden groepen, zulks temeer indien

- de omvang van de onlusten inzet van additionele, uit recruten bestaande eenheden zou gebieden, hetgeen zou kunnen optreden als
- de tactiek van de oppositie slaagt om de onlusten over een groot aantal steden te verspreiden, waardoor fragmentatie van de ingezette strijdkrachten noodzakelijk zou worden. Deze tactiek zou bevorderend werken op
- de psychologische bewerking van de strijdkrachten. Men denke hierbij onder meer aan de oproepen van de geestelijke leiders, in het bijzonder Khomeini, aan het adres van de strijdkrachten om gemene zaak met het volk te maken.

DEEL III: VERRE OOSTEN/CHINA

fidentieel

1. China

Volgens persberichten is deze maand op een bijeenkomst van het Centraal Comité van de Chinese CP een politiek en economisch rapport van partijvoorzitter Hua Kuo-feng waarin een snelle modernisatie van de Volksrepubliek zou zijn bepleit, unaniem aanvaard. De CC-bijeenkomst, mogelijk voorafgegaan door een vergadering van het Politbureau, valt samen met een medio november op gang gekomen muurkrantencampagne, waarin zowel indirect als rechtstreeks kritiek wordt geleverd op wijlen partijvoorzitter Mao Tse-tung en zelfs Hua Kuo-feng het onderwerp is van kritische commentaren. Ook in de officiële massamedia vindt in steeds sterkere mate een kritische herwaardering van zowel het "Rode Boekje" als de "Culturele Revolutie" en (mede daardoor ook) van het denken van Mao Tse-tung plaats. In het kader van een kennistheoretisch debat wordt het door vice-premier Teng Hsiao-ping belichaamde pragmatisme een steeds voornamere plaats toegekend. Aan het voorheen als "contra-revolutionair" bestempelde incident op het Tien An Men-plein te Peking op 5 april 1976 - dat toentertijd de val van Teng Hsiao-ping en de promotie van Hua Kuo-feng tot premier tot gevolg had - is nu een "revolutionair" karakter toegekend.

(B-3)(W,Gr)

Commentaar: De campagne in de muurkranten en de Chinese pers duiden op een versnelling van het ideologische heroriëntatieproces dat zich feitelijk reeds sinds de uitschakeling van de radikale "bende van vier" en vooral na de terugkeer van Teng Hsiao-ping in de Chinese politieke top (juli 1977) mede onder invloed van het door Teng geïnspireerde moderniseringsbeleid in China aan het voltrekken is. Deze heroriëntatie hoeft en zal naar alle waarschijnlijkheid niet uitlopen op een volledige de-maoïsering. De Chinese leiders zullen er veeler naar streven, het moderniseringsbeleid te onderbouwen met die ideeën en uitlatingen van Mao die in overeenstemming zijn (te brengen) met het

door Teng beleden pragmatisme. Dit betekent uiteraard wèl, dat tegelijkertijd in toenemende mate afstand zal (moeten) worden genomen van die aspecten en periodes van Mao's leiderschap die met de huidige pragmatische koers in strijd zijn (met name de "Culturele Revolutie" en de opstelling van de toenmalige partijvoorzitter ten opzichte van Teng Hsiao-ping).

Voorname ideologische heroriëntatie lijkt evenmin uit te zullen gaan lopen op fundamentele wijzigingen in de (samenstelling van de) Chinese partij- en regeringstop. Dit hoeft zelfs niet het geval te zijn, wanneer de heroriëntatie verbonden zou worden met een (reeds op muurkranten geëist) officieel onderzoek naar het reeds eerder genoemde Tien An Men-incident. Hoewel partijvoorzitter Hua Kuo-feng als minister van Openbare Veiligheid een belangrijke rol heeft gespeeld bij het uitslaan van deze demonstratieve herdenking van de begin 1977 overleden premier Chou En-lai en diens (door Teng Hsiao-ping gesteunde) politieke koers, lijkt zijn positie veilig. Dit is te meer het geval, nu het vooral door Teng geformuleerde beleid ter modernisering van landbouw, industrie, wetenschap en technologie alsmede defensie met name de laatste maanden steeds meer op Hua's actieve steun schijnt te kunnen rekenen. Beleidsmatig zijn er dan ook geen redenen aanwezig voor zijn vervanging als partijvoorzitter en/of premier door de immer sterker op de voorgrond tredende Teng Hsiao-ping.

Lijkt een degradatie van Hua dus onwaarschijnlijk, dit geldt niet voor alle leden van de Chinese top. Zo is het niet uitgesloten dat diegenen die reeds eerder regionale machtsposities hebben moeten prijsgeven (zoals de uit zijn ambt van burgemeester van Peking ontheven Wu Teh) nu ook hun plaats in het Politbureau zullen verliezen. In verband met hun optreden bij het Tien An Men-incident

lopen tevens de bevelhebber van de militaire regio Peking, Chen Hsi-lien en zelfs de vice-voorzitter van de partij Wang Tung-hsing (eens commandant van Mao's lijfwacht en topman van de geheime diensten) gevaar hun machtsposities (gedeeltelijk) kwijt te raken. Daarnaast is het mogelijk dat de bevoegdheden van die Chinese leiders die belast zijn met de uitvoering van het moderniseringsbeleid zullen worden uitgebreid. Daarbij kan onder meer gedacht worden aan de voor het wetenschapsbeleid verantwoordelijke Fang Yi.

Ook mag worden verwacht, dat mede onder invloed van de huidige campagnes, de gematigde pragmatici rond Teng het middenkader in het partij- en regeringsapparaat in versneld tempo zullen pogen te zuiveren van die funktionarissen die zich niet volledig met het moderniseringsbeleid en de daarmee verbonden beperkte de-maoïsering kunnen verenigen of vereenzelvigen.

Samenvattend kan echter worden gesteld dat de ontwikkelingen van de afgelopen maand in hun totaliteit eerder op een hernieuwde bevestiging (ook in ideologische zin) van het huidige moderniseringsbeleid lijken te zullen uitlopen dan op een fundamentele doorbreking van de politieke status-quo welke immers voor de politieke stabiliteit in China en daarmee voor het moderniseringsproces zeer nadelige gevolgen zou hebben.

2. Noord-Koreaa. Wapenleveranties

De verkoop door Noord-Korea van militair materieel is de afgelopen jaren sterk toegenomen. De Noordkoreaanse wapenleveranties zullen naar wordt verwacht dit jaar de regering 75 miljoen dollar opleveren. In 1979 is een stijging tot 100 miljoen dollar niet uitgesloten. Vijf jaar geleden leverden de wapenleveranties nog slechts een paar miljoen dollar op. In tegenstelling tot deze wapenverkoop is de "harde valuta" export in andere, niet militaire, sectoren juist afgenomen. (B-3)(R)

Commentaar: De in 1978 en 1979 te verwachten stijging van de opbrengst van de Noordkoreaanse wapenverkoop zal vooral het gevolg zijn van een onlangs met Libië gesloten contract inzake levering van militair materieel. Dit akkoord zou een waarde hebben van 115 miljoen dollar. In het verleden waren Pakistan, Egypte en Irak de landen die (met de aankoop van veldartillerie, luchtafweergeschut en munitie) als de belangrijkste afnemers van Noordkoreaanse militair materieel konden worden aangemerkt. In de toekomst lijken met name nauwe(re) banden op militair gebied tussen Noord-Korea en beneden de Sahara gelegen Afrikaanse landen tot de mogelijkheden te zullen gaan behoren. In dit verband is het opvallend te noemen, dat vooral dit jaar de politiek-militaire contacten met onder meer Ruanda, Madagaskar, Mozambique, Tanzania, Zambia en VR Kongo zijn geïntensiveerd. Aan Madagaskar zouden reeds 4 MIG-17/FRESCO gevechtsvliegtuigen (alsmede luchtafweergeschut) zijn geleverd. In dat kader zouden tevens een honderdtal Noordkoreaanse militaire adviseurs op het eiland tewerk zijn gesteld. Ook zou aan de in Rhodesië en Namibië opererende guerillabewegingen ZAPU en SWAPO door Noord-Korea militaire steun zijn toegezegd.

Tegenover de opvoering van de militaire hulp (met personeel en materieelleveranties) en de inkomstenstijging in "harde valuta" die daar het gevolg van is, staat het (in ieder geval) voor 1977 te signaleren wegvallen van de economische hulp. Wel zijn in een aantal landen nog Noordkoreaanse economische adviseurs aanwezig, met name in beneden de Sahara gelegen staten (te weten 190 op een totaal van 255 en wel onder meer in Angola, Benin, Burundi, het Centraal-Afrikaanse Keizerrijk, Sierra Leone, Tanzania, Togo en Opper-Volta).

Zowel de sterke toename van de Noordkoreaanse wapenleveranties als het wegvallen van de economische bijstand aan Derde Wereld landen moeten gezien worden tegen de achtergrond van de ernstige moeilijkheden waarmee Noord-Korea op economisch gebied te kampen heeft. Zo is de (buitenlandse) schuldenlast van Noord-Korea zeker in het licht van het lage niveau van de "niet-militaire" harde valuta-export buitengewoon zwaar te noemen. Evenals de Sovjet-Unie dat in toenemende mate lijkt na te streven, ziet óók de Noordkoreaanse leiding in opvoering van de militaire hulp (in de vorm van adviseurs en materieel) mogelijk een uitweg uit de ernstige financiële problemen waarmee het land te kampen heeft.